

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och kriminologi

Samverkan, en magisk uppkomst?

En studie kring skolkuratorers och lärares upplevelser av samverkan
och förutsättningar för samverkan inom skolan.

Rakel Bylund och Sara Lövstrand

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Socialt arbete
Socionomprogrammet
Examensarbete i socialt arbete

Handledare: Lotta Berg Eklundh
Examinator: Annemi Skerfving

Abstract

Title: Cooperation, a magical emergence?

- A study of school counselors´ and teachers´ experience of cooperation and conditions for cooperation within the school.

Authors: Rakel Bylund och Sara Löfstrand

The aim of this study was to illustrate school counselors´ and teachers´ experience of cooperation between their professions, what conditions there are for this cooperation given by work situation, employers and education and how these conditions can develop. Four school counselors and two primary school teachers were interviewed in a qualitative study. The results show that the informants want to cooperate but possibilities for this are limited, mainly due to staff shortages, and time constraints. These shortcomings also lead to limited possibilities for health promoting and preventive work because the remedial work needs to be done. Conditions given by education programs for cooperation between professions appears to be inadequate. This study contributes with suggestions on how professionals think that the conditions for cooperation between different school professions can be developed, both at the workplace but also during their education.

Keywords: Cooperation, Interprofessional, School counselor, School social work, Teacher

Sammanfattning

Titel: Samverkan, en magisk uppkomst?

- En studie kring skolkuratorers och lärares upplevelser av samverkan och förutsättningar för samverkan inom skolan.

Författare: Rakel Bylund och Sara Löfstrand

Studiens syfte var att undersöka och beskriva hur skolkuratorer respektive lärare upplever samverkan mellan deras professioner, vilka förutsättningar som ges till denna samverkan utifrån arbetssituation, arbetsgivare och yrkesutbildning samt hur detta skulle kunna utvecklas. Studiens empiri utgörs av semistrukturerade kvalitativa intervjuer med fyra skolkuratorer och två grundskollärare. Studiens huvudsakliga resultat visar att samtliga informanter har en stor vilja att samverka mellan professionerna men att möjligheterna till det är begränsade. De främsta orsakerna till de begränsade möjligheterna uppges vara personal-, och tidsbrist. Dessa brister ger även konsekvenser såsom att det viktiga hälsofrämjande och förebyggande arbetet måste prioriteras bort till förmån för det åtgärdande arbetet. Förutsättningar, för samverkan och förståelse för andra professioner, givna av utbildningen uppges vara bristfälliga. Denna studie bidrar med förslag på hur yrkesverksamma tänker att förutsättningar för samverkan mellan olika skolprofessioner kan utvecklas, både på arbetsplatsen men även under respektive yrkesutbildning.

Nyckelord: Elevhälsa, lärare, samverkan, skolkurator, tvärprofessionell

Förord

Vi vill först och främst tacka våra informanter för att de har tagit sig tiden att prata med oss och dela med sig av sina tankar och erfarenheter! Vi vill också tacka vår handledare Lotta, för värdefulla synpunkter som har hjälpt oss framåt i arbetet.

Bo Söderkvist och Birgit Lindgren Ödén, lärare på högskolan i Gävle. Tack för att ni tog er tiden och ställde upp på att samtala med oss om samverkan och er syn på, samt arbete med, interprofessionellt lärande under utbildningen. Dessa samtal har varit till stor inspiration för oss under arbetet med vår studie.

Vi båda författare har under arbetets gång fortlöpande diskuterat kring, och varit delaktiga i, uppsatsens samtliga delar.

Gävle, maj 2019.

Rakel Bylund och Sara Löfstrand

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Problemformulering	7
1.3 Relevans för socialt arbete.....	8
1.4 Syfte.....	8
1.5 Frågeställningar	8
1.6 Begreppsförklaringar	9
1.6.1 Profession	9
1.6.2 Lärare.....	9
1.6.3 Skolkurator	9
1.6.4 Tvärprofessionella team	10
1.6.5 Elevhälsoteam.....	10
1.6.6 Hälsöfrämjande, förebyggande, åtgärdande	10
1.6.7 Samverkan	11
2. Tidigare forskning	12
2.1 Sökprocess	12
2.2 Yrkesroll	12
2.3 Samverkan i tvärprofessionella team.....	13
2.4 Samverkan mellan skolkuratorer och lärare	14
2.5 Förutsättningar till samverkan givna av arbetsgivaren.....	14
2.6 Förutsättningar till samverkan givna av socionom- respektive lärarutbildningen	15
2.7 Summering av tidigare forskning	16
3. Teoretiska perspektiv.....	18
3.1 Professionsteori	18
3.2 Domänteori	19
3.3 Salutogen teori.....	20
4. Metod.....	22
4.1 Forskningsdesign	22
4.2 Tillvägagångssätt	22
4.2.1 Urval av litteratur.....	22
4.2.2 Urval inför intervju	22
4.2.3 Beskrivning av studiens genomförande.....	23
4.2.4 Insamling av empiri	23
4.3 Analysverktyg.....	24
4.4 Uppsatsens trovärdighet - reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	24
4.5 Etiska ställningstaganden	25
5. Resultatredovisning	26
5.1 Presentation av informanter.....	26
5.2 Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare sitt eget, och varandras, uppdrag i elevhälsan?.....	26
5.2.1 Beskrivning av egen samt varandras yrkesroll och uppdrag	26
5.2.2 Arbetsituation och möjligheter till hälsöfrämjande och förebyggande arbete	28
5.3 Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare samverkan mellan deras olika professioner?.....	29
5.4 Vilka förutsättningar för samverkan mellan professionerna upplever lärare samt skolkuratorer att de fått av arbetsgivare och genom respektive utbildning?	31

5.4.1. Förutsättningar givna av arbetsgivare.....	31
5.4.2 Elevhälsans utformning	32
5.4.3 Tid.....	32
5.4.4 Förutsättningar givna av utbildningen.....	33
5.5 Hur skulle, enligt lärare och skolkuratorer, samverkan mellan professionerna kunna främjas och utvecklas?.....	34
5.5.1 Samverkan på arbetsplatsen.....	34
5.5.2 Samverkan under utbildning.....	35
6. Analys.....	36
6.1 Analys av empiri utifrån professionsteori	36
6.2 Analys av empiri utifrån domänteori.....	37
6.3 Analys av empiri utifrån salutogen teori	39
7. Diskussion	41
7.1 Sammanfattning av studiens viktigaste resultat.....	41
7.2 Resultatdiskussion	41
7.3 Metoddiskussion.....	45
7.4 Förslag på vidare forskning	46
Bilagor	52
Bilaga 1. Brev till rektorerna	52
Bilaga 2. Informationsbrev	53
Bilaga 3. Intervjuguide	54

1. Inledning

Skolan är en plats där förutsättningar bör finnas för tidig upptäckt av riskfaktorer samt möjlighet till tidiga interventioner för att förebygga vidare utveckling av social problematik. I social rapport (2010) beskrivs att skolan är den arena där samhället kanske har som störst chans att förbättra riskutsatta barns framtidsutsikter genom tidiga, genomtänkta och kraftfulla stödinsatser. Att lyckas i skolan beskrivs återkommande i forskning som den viktigaste skyddsfaktorn för barns framtidsutveckling. Detta innebär även att skolmisslyckanden kan bli en stor riskfaktor (D-Wester, 2017). Med bakgrund i ovanstående resonemang utformades och genomfördes denna studie om skolkuratorers respektive lärares upplevelser kring samverkan inom skolans elevhälsa.

1.1 Bakgrund

Skolsköterskor, skolläkare, skolpsykologer, kuratorer och specialpedagoger har utöver lärare och rektorer länge funnits tillgängliga för olika uppdrag på skolor i Sverige. Arbetsuppgifter, ansvarsfördelning och samverkan, professionerna emellan har växlat över tid. Genom elevvårdutredningens slutbetänkande (SOU 2000:19) introducerades elevhälsan som övergripande begrepp för det gemensamma ansvar professionerna tillsammans har för att på bästa sätt samverka för att främja elevers hälsa, utveckling, och lärande (Guvå, 2010). Elevvårdsutredningen (SOU 2000:19) föreslog att elevhälsan som nytt verksamhetsområde borde införas i skollagen och att denna nya del av lagen skulle definiera elevhälsans gemensamma uppdrag. Detta för att förtydliga professionernas viktiga uppgifter samt öka legitimiteten för elevhälsans olika professioners kunskaper. I augusti 2010 blev således detta lagförslag verklighet och den nya skollagen infördes. Elevhälsans uppdrag omfattas av skollagens kap 2. § 25-28, där det bland annat står: ”Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.” Vidare framgår vilka professioner som skall finnas att tillgå samt vem som ansvarar för detta (SFS 2010:800). Att uppnå ett fungerande elevhälsoarbete kräver att de professioner som är involverade i skolan samarbetar med varandra över professionsgränserna. Inte bara inom elevhälsan, utan det är också viktigt att lärarna får en naturlig del i detta samarbete. Det är rektor som är ansvarig för planering och organisering av arbetet på ett sådant sätt att god samverkan kan utvecklas och upprätthållas (Hylander & Guvå, 2017).

1.2 Problemformulering

”I skolan finns alla barn, samhällets möjligheter och samhällets problem visar sig där tidigt och tydligt... ...Därför måste skolan till sitt förfogande ha all den yrkeskunskap som krävs för att se möjligheter, förebygga problem och lösa svårigheter...” (SOU 2000:19, s.25). Citatet sammanfattar på ett till synes enkelt och förståeligt sätt det stora ansvar som skolan, och de olika professioner som är verksamma där, har. Riktlinjer, studier och rapporter har tagits fram och genomförts både före och efter lagändringen i syfte att hjälpa, vägleda och utvärdera det arbete som elevhälsan gör, inte gör och borde göra (Socialstyrelsen & Skolverket, 2016 etc.).

Samstämmighet verkar enligt tidigare forskning ofta råda mellan professionerna om att elevhälsan exempelvis generellt bör arbeta mer övergripande hälsofrämjande och förebyggande, att samverkan är viktigt och att alla inblandade professioner är viktiga för skolans elevhälsoarbete (Guvå, 2009; Isaksson & Larsson, 2017). Trots denna samstämmighet återkommer problem i form av tidsbrist, bristande kunskap om varandras perspektiv på hälsa och lärande, vem som har tolkningsföreträde, vem som har ansvar för vad samt huruvida elevhälsoarbetet i huvudsak bör ske mer generellt med alla elever samt personal eller med mer individinriktade insatser etc. (jfr. Guvå, 2009; Hylander, 2011; Isaksson & Larsson, 2017; Rädda barnen, 2015 etc.). Dessa problem kan tänkas bidra till att skolinspektionen vid granskning bedömt de flesta skolornas elevhälsoarbete som bristfälligt (Skolinspektionen, 2015).

I vår studie kommer vi fokusera på två professioner, skolkurator respektive grundskollärare. Skolkurator då det tillhör fältet för socialt arbete och kan komma att bli ett framtida yrke för oss. Lärare för att det är den dominerande professionsgruppen inom det pedagogiska området vilket kan anses vara det ledande perspektivet inom just skolan. Vi är medvetna om att fler professioner inom skolan också spelar en viktig roll och att alla professioners del är viktig för helheten, men inom ramen för C-uppsats kändes det rimligt för oss med denna avgränsning.

1.3 Relevans för socialt arbete

Det framkommer i flertalet studier att forskning på området skolsocialt arbete överlag är eftersatt och att mer forskning efterfrågas. Backlund (2007) skriver i sin avhandling som handlar om elevvård i grundskolan, att det finns lite forskning om skola och elevhälsa producerad inom det sociala arbetets forskningsfält. Istället är det främst forskare inom pedagogiken, psykologin och utbildningssociologin som intresserat sig för elevhälsa som forskningsämne. Det finns dock några studier som berör samverkan mellan våra valda professioner skolkurator och lärare, vilka vi beskriver under avsnittet tidigare forskning (jfr. Hylander, 2011; Isaksson & Larsson, 2017, etc.). Däremot har vi inte funnit någon studie som har till syfte att belysa hur förutsättningar för den samverkan som framställs vara så viktig men svår att få till skulle kunna förbättras. Vi ser det därför som relevant för socialt arbete att genom vår studie belysa hur yrkesverksamma skolkuratorer samt lärare ser på just huruvida de fått goda förutsättningar, om dessa skulle kunna förbättras och i sådana fall hur. Genom att lyssna på människor som faktiskt arbetar inom elevhälsan hoppas vi få ökad förståelse för huruvida de svårigheter som framställs i tidigare forskning också gäller nu i elevhälsoteam i vår närhet.

1.4 Syfte

Syftet är att undersöka skolkuratorers och lärares upplevelser av att arbeta i tvärprofessionella elevhälsoteam i grundskolan, vilka förutsättningar som finns för samverkan samt hur dessa kan utvecklas.

1.5 Frågeställningar

- Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare sitt eget, och varandras, uppdrag i elevhälsan?
- Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare samverkan mellan deras olika professioner?
- Vilka förutsättningar för samverkan mellan professionerna upplever lärare samt skolkuratorer att de fått av arbetsgivare och genom respektive utbildning?
- Hur skulle, enligt lärare och skolkuratorer, samverkan mellan professionerna kunna främjas och utvecklas?

1.6 Begreppsförklaringar

1.6.1 Profession

Profession är ett komplicerat begrepp som inom professionsforskning definieras och omdefinieras över tid. Gemensamt är att yrken som benämns som profession bygger kunskap på vetenskaplig grund och erhåller genom denna kunskap auktoritet inom ett visst område. Till klassiska professioner hör exempelvis läkare, präst, jurist etc. Däremot brukar exempelvis lärare, socialarbetare, sjuksköterskor kopplas till begreppet semiprofession, vilket är ett samlingsbegrepp som liknar de klassiska professionerna i vissa avseenden men inte i allt, exempelvis arvode och status är ofta lägre för personer tillhörande semiprofessioner än de klassiska (Brante, 2009). När vi i vår uppsats använder oss av begreppet avser vi både skolkurator och lärare, men även de andra yrkeskategorierna som finns inom elevhälsans arbete.

1.6.2 Lärare

I skollagen (SFS, 2010:800) regleras vilka som får undervisa i skolan och vilka undantagsregler som gäller i särskilda fall. "Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen" (2 kap. 13 §). Det står även att "en legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver" (2 kap. 15 §). I vår studie avses, i huvudsak, lärare som en person som enligt föreskrifterna i lagen har giltig lärarlegitimation.

1.6.3 Skolkurator

I skollagen finns ingen tydlig definition av vem som får arbete som skolkurator i elevhälsan, det anges bara att personal med psykosocial kompetens skall finnas tillgänglig i form av skolkurator (Skoll, SFS, 2010:800, 2 kap. 25 §). Kompetens att se helheten i det psykosociala arbetet är utmärkande för socionomprofessionen, vilket ofta är den utbildning arbetsgivare efterfrågar hos skolkuratorer (D-Wester, 2017). Skolkuratoren har som uppgift att hantera de frågor och ärenden som rör social problematik (Jakobsson & Lundgren, 2013). En skolkurator ska samverka både med elever och deras vårdnadshavare, kollegor inom skolan men också med utomstående aktörer som exempelvis socialtjänst (D-Wester, 2017).

1.6.4 Tvärprofessionella team

Tvärprofessionella team består av en samling professioner inom exempelvis välfärdssektorn eller skolan. Tvärprofessionella team kan verka både inom och mellan organisationer och kan delas in i olika typer beroende av hur nära samarbetet är, tydligheten i rollfördelningen samt hur ledningen kring arbetet ser ut (Svensson, Johnsson & Laanemets, 2008). I litteraturen används flera begrepp för att beskriva olika typer av tvärprofessionella team, exempel på dessa begrepp är multiprofessionella och interprofessionella team.

1.6.5 Elevhälsoteam

I elevhälsans team (EHT) skall finnas tillgång till läkare, skolsköterska, psykolog, skolkurator och specialpedagog (SkolSFS 2010:800, kap 2, 25 §). Skolans rektor är den som har det yttersta ansvaret för att elevhälsans uppdrag uppfylls. Ofta är det en lärare eller ett arbetslag som uppmärksammar rektor eller elevhälsan på att en elev är i behov av stöd (Jakobsson & Lundgren, 2013). Huvudman för elevhälsan i grundskolan är kommunen, alternativt skolans styrelse om det är en fristående skola. Hur elevhälsan organiseras bestäms utifrån lokala förutsättningar. Elevhälsan kan finnas representerad på skolan men kan även bestå av ett centraliserat elevhälsoteam som täcker ett större antal skolor. Ett tredje alternativ är att elevhälsan överlämnas på entreprenad (Prop. 2009/10:165). Eftersom det saknas riktlinjer för hur elevhälsan ska organiseras har det också visat sig att det kan skilja sig mycket åt mellan kommuner och även mellan stadsdelar hur de valt att bygga upp sin elevhälsa (Hylander & Guvå, 2017).

1.6.6 Hälsöfrämjande, förebyggande, åtgärdande

Hälsöfrämjande arbete bygger på kunskap om hur hälsa uppstår och upprätthålls och innebär att bibehålla eller stärka fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande hos människor. Denna typ av arbete kan ske på individ- grupp- eller strukturell nivå med den gemensamma avsikten att stärka människors tilltro till sig själva och andra (Socialstyrelsen & Skolverket, 2016). *Förebyggande* arbete bygger på kunskap om orsaker till att olika typer av problematik uppstår och hur denna uppkomst kan förhindras. Åtgärder görs innan problem uppstått för att minska risken för ohälsa genom att stärka skyddsfaktorer och därigenom minska det inflytande riskfaktorer kan ha på

barnets utveckling (ibid.). Hälsofrämjande och förebyggande arbete åtskiljs från *åtgärdande* arbete vilket avser insatser som sätts in när ett problem eller situation redan uppstått. Inom elevhälsan kan det handla om särskilt stöd och åtgärdsprogram för enskilda elever som av olika anledningar inte klarar skolan eller mår dåligt (ibid.).

Skollagen 2 kap. 25 § säger att elevhälsan främst ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande med målsättning att tillsammans med skolans övriga personal främja alla barns hälsa, utveckling och lust att lära. Hänsyn skall tas till barnens olika förutsättningar och personal med kompetens att hjälpa alla barn att nå skolans mål ska finnas tillgängligt. Utöver hälsofrämjande och förebyggande skall elevhälsan arbeta åtgärdande, insatser som även det framgår i skollagen (Skoll, SFS, 2010:800).

1.6.7 Samverkan

Svensson, Johnsson och Laanemets (2008) beskriver att begreppet *samverkan* tillsammans med *samarbete* oftast används när det handlar om organisationer som möts. Begreppen samverkan och samarbete används ofta synonymt men kan ibland avgränsas. Ett enkelt sätt att skilja orden åt kan vara att låta samarbete stå för en mer specifik form där det handlar om specifika uppgifter som tillsammans ska lösas. Samverkan däremot blir på ett mer övergripande plan, där de gemensamma slutmålen är i fokus (Svensson et al., 2008). Rapporten *Strategi för samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa* (Josefsson, 2007) syftar till att utgöra ett stöd för alla som på något sätt har till uppgift att samverka kring barn och unga, men framförallt till verksamheter som exempelvis skolan. Här definieras begreppet samverkan som att "...någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra" (Boklund, 1995, citerad i Josefsson, 2007, s. 47). Samverkan kan anses vara en förutsättning för möjlighet till helhetssyn, exempelvis i arbetet med elever som har behov av olika insatser (jfr. Svensson et al., 2008).

2. Tidigare forskning

Vi kommer i det följande avsnittet redovisa den forskning vi hittat som vi anser är relevant i relation till vårt syfte. Vi kommer först att redovisa för sökprocessen för att sedan under olika teman, direkt kopplade till våra frågeställningar, sammanfatta resultaten av den tidigare forskningen som vi valt ut.

2.1 Sökprocess

När vi sökte efter tidigare forskning använde vi oss av olika databaser och kombinerade även våra valda sökord på en rad olika sätt för att få en uppfattning om hur mycket som finns skrivet. Vi valde att söka efter resultat från år 2000 och framåt. Utöver detta har vi funnit många artiklar och rapporter via referenslistor i intressanta artiklar som fört oss vidare till andra relevanta resultat. Det vi fann var att det finns mycket material skrivet inom området för elevhälsa sedan 2000-talet, både i Sverige men även internationellt. Skillnaden blir att det internationellt inte handlar om samma uppbyggnad av just elevhälsoteam i samma bemärkelse som i Sverige. Därför har vi valt att framförallt fokusera på svensk forskning för att säkerställa att de skolor som studerats är utformade i förhållande till samma svenska lagar.

2.2 Yrkesroll

Backlund (2007) menar att skolkuratoren kan beskrivas som den mest ensamma och otydliga yrkesrollen i skolan. Skolkuratoren har inte kollegor tillhörande samma profession eller en legitimation, i likhet med skolsköterska, skolläkare eller skolpsykolog, som ger en lagstadgad definition av yrkesrollen. För de legitimerade professionerna innebär detta att de är de enda som får utföra vissa typer av arbetsuppgifter, medan det för skolkuratoren saknas tydlighet kring vad som avgränsar dennes insatser mot de övrigas. Denna otydlighet kan leda till en osäkerhet hos kuratören som skapar en känslighet för omgivningens förväntningar. En skolkurators yrkesroll kan därför variera stort beroende på den närmaste arbetsmiljön, med exempelvis kollegor och rektor, men påverkas också av den egna inställningen (ibid.).

I en studie av elevhälsans professioner beskriver författaren i tur och ordning respektive professions föreställningar om sin egen samt de andras yrkesroller (Hylander, 2011). I

likhet med föregående studie (Backlund, 2007) beskrivs hur förväntningarna på skolkuratorns yrkesroll upplevs som otydliga, att deras område, det psykosociala, är svårdefinierat och att det därför finns en oro att andra yrkeskategorier ska ta över deras arbetsuppgifter. Skolkuratorerna själva beskriver att det i deras speciella kompetens återfinns förmåga att se till helheten. Detta var dock något som även lärarna beskrev som deras specifika kompetens och bidrag till elevhälsans uppdrag. Samtliga professioner uppgav att de kände sig osäkra på vad som förväntades av deras yrkesroll och flera uttryckte en rädsla för att inte få erkännande och gehör för deras specifika yrkeskunskap (ibid.).

2.3 Samverkan i tvärprofessionella team

Guvå genomförde 2009 en studie i syfte att undersöka vad de olika professionerna inom elevhälsan lägger in i begreppet *elevhälsa*, om och i sådana fall hur dessa innebörder skiljer sig åt mellan professionerna. Även begreppet *helhetssyn* behandlades. Sammantaget hittades inte någon tydlig skillnad i synsätt mellan de olika professionerna utan att skillnaderna snarare finns på individnivå, oberoende av professionstillhörighet (Guvå, 2009). Gällande begreppet *helhetssyn* kunde Guvå (2009) däremot se att definitionen mellan professionerna skilde sig åt. Diskussion förs om det kan finnas ett spänningsfält mellan *hälsomål* och *kunskapsmål* när det gäller vad som anses vara primärt respektive sekundärt bland de olika professionerna i elevhälsoteamen (ibid.).

Hylander (2011) har gjort en delstudie på ämnet om hur samverkan i elevhälsoteamen påverkas av de många professionernas olika synsätt och uppfattningar om multiprofessionellt samarbete. I studien beskrivs att lärarna inte såg sig själva som en del i elevhälsan utan att elevhälsan var något som låg utanför den normala skolverksamheten. Hylander kom i resultatet fram till att genomgripande förhandlingar på arbetsplatsen behövs för att elevhälsoarbetet skall bli hållbart (ibid.) Samma år gjordes även en liknande studie där fokuset mer var på ärendehantering i multiprofessionella team och hur olika syner professioner inom samma team kan ha på elevers problembilder och behov av stöd (Einarsson, 2011). Hylander och Guvå (2017) hänvisar till forskning där lärare uttalat en önskan om en närmare kontakt, mer samverkan med elevhälsans professioner.

2.4 Samverkan mellan skolkuratorer och lärare

Backlund (2007) beskriver en ökad betoning på elevvårdens konsultativa uppdrag gentemot lärarna, vilket tar elevvårdspersonalen längre bort från det faktiska elevarbetet. Det är lärarna som ska arbeta närmast elever och föräldrar medan elevvården ska finnas i bakgrunden som stöd. Detta medför att det krävs en fungerande samverkan mellan lärare och elevvård för att exempelvis skolkuratorns specifika kunskaper ska nå hela vägen fram till eleven (ibid.).

I en forskningsöversikt av Thornberg (2008) beskriver författaren, utifrån omfattande internationell forskning, att för att multiprofessionella skolhälso-team ska fungera på ett bra sätt krävs goda relationer och god samverkan, inte bara mellan teamets professioner utan även med lärarna. Resultaten i studien visar att denna typ av samverkan kan vara svårt då lärarna gärna håller sig till sitt uppdrag att lära ut och bara vill ha hjälp utifrån då en elev blir för svår att hantera i klassrummet. Både lärare och skolhälso-teamet upplever svårigheter att samverka med varandra. Lärarna uppger bland annat att skolhälso-teamet ofta inte lyssnar på deras synpunkter och ger dålig återkoppling vid insatser, medan skolhälso-teamet upplever lågt engagemang och litet intresse från lärargruppen att delta vid samverkansmöten etc. De olika professionernas skilda perspektiv och brist på tid är andra faktorer som återkommer som problematiskt (ibid.).

Isaksson (2016) redovisar i sin studie, resultat som pekar på att samverkan mellan skolkuratorer och lärare är av yttersta vikt för ett välfungerande elevhälsoarbete. Året efter var Isaksson med och gjorde en studie som beskriver skolkuratorers respektive lärares uppfattning kring samarbete i skolan dessa professioner emellan med koppling till elevernas hälsa och välmående (Isaksson & Larsson, 2017). Resultat visar att skolkuratorer och lärare inom skolans elevhälso-team är överens om att socialt arbete är en viktig del i skolan. Samtidigt finns det en del spänningar dem emellan då båda professionerna verkar skydda sin egen jurisdiktion (ibid.).

2.5 Förutsättningar till samverkan givna av arbetsgivaren

Det råder personalbrist inom skolans värld och det är framförallt antalet behöriga lärare som behöver öka. Bristen anses både bero på att behöriga lärare lämnar yrket för att gå i pension eller till förmån för en annan yrkesinriktning, men också på att antalet

nyexaminerade lärare inte motsvarar behovet. Även demografiska förändringar bland eleverna har ökat behovet av behöriga lärare de senaste åren (SOU 2017:35).

År 2015 genomförde Novus på uppdrag av Akademikerförbundet SSR en kartläggning över arbetsituationen för skolkuratorer i Sverige. Kartläggningen presenterar ett resultat som visar att tre av fyra skolkuratorer uppger att de har en hög arbetsbelastning, som de dessutom upplever har ökat det senaste året (Akademikerförbundet SSR, 2016). Den främsta orsaken till att arbetsbelastningen har ökat uppges vara att fler barn är i behov av stöd. Detta resulterar bland annat i att skolkuratorerna upplever att de ej kan styra över sin egen tid samt att de inte hinner med förebyggande arbete i den utsträckning som önskas. Åtta av tio skolkuratorer uppger att de ibland eller ofta känner sig ensamma med stort ansvar. Endast fyra av tio uppger att skolkuratorns bedömning ofta finns med vid rektorns beslut om stöd (ibid.).

2.6 Förutsättningar till samverkan givna av socionom- respektive lärarutbildningen

Genom att socionomer och lärare redan under utbildningen får träffas för att diskutera och utbyta erfarenheter med varandra kan en samsyn kring det gemensamma uppdraget byggas upp och samverkan underlättas, förhoppningsvis även senare i yrkeslivet. Ett interprofessionellt lärande där ett kunskapsutbyte sker mellan elevhälsans professioner är en förutsättning för att hitta de vägar och metoder som behövs i arbetet med att främja elevernas lärande, utveckling och hälsa (Hylander & Guvå, 2017). Nedan tar vi upp två exempel på hur sådant interprofessionellt lärande kan integreras under utbildning. Vi har under studiens arbete fått kännedom om att det på ett flertal universitet, exempelvis Linköping, Uppsala och Gävle, finns ett pågående utvecklingsarbete kring just samverkan mellan olika utbildningar.

Karlstads universitet har anordnat gemensamma utbildningsdagar för socionom-, grundlärar- och förskolläraryrkesprogrammen (Eriksson & Beckman, 2017). Syftet var att öka samsynen, övervinna kulturella hinder i form av skilda ideologier och kunskapsgrunder samt bygga upp en gemensam kunskapsbas för att främja samarbetet mellan professionerna i studenternas kommande yrkesliv. Efter de gemensamma utbildningsdagarna ansåg studenterna från de olika programmen att de fått insikter och

nya kunskaper och att föreställningar om varandra hade reviderats samt att de olika yrkesrollerna tydliggjorts (ibid.).

På ett universitet i USA testade de att slå samman ett antal kurser som i det stora hela hade samma lärandemål men som riktade sig mot olika utbildningsdiscipliner (Lam, 2005). Detta för att få till ett samförstånd mellan studenterna som skulle kunna komma till användning i det kommande yrkeslivet då de olika professionerna återigen kommer att mötas och arbeta mot gemensamma mål, exempelvis inom skolan. Resultatet tydde på att eleverna innan den gemensamma kursen hade okunskap kring varandras professioner men att detta förbättrades efter avslutad kurs (ibid.).

2.7 Summering av tidigare forskning

Övervägande del av den svenska forskningen inom området hänvisar på ett eller annat sätt till *Statens offentliga utredningar 2000:19, Utbildningsdepartementet - Från dubbla spår till Elevhälsa*. En utredning som tillsattes för att det fanns behov av ett slutbetänkande som tog hänsyn till alla delbetänkanden och utredningar som tidigare gjorts kring elevvårdens och skolhälsovårdens arbete. Den röda tråden tycktes vara behovet av mer samverkan mellan skolans professioner. Det betonas att det är viktigt att elevvårdens professioner på ett tydligare sätt blir en del av skolans samlade resurser, vilket ledde till elevhälsans uppkomst. Utredningen menar att skolan bör ta tillvara på sin långvariga kontakt med eleverna och använda den möjligheten till att inta ett långsiktigt perspektiv på sina insatser för eleverna. Tillsammans kan de olika professionerna hjälpas åt att upptäcka elevers behov så tidigt som möjligt och finna de rätta insatserna i förebyggande syfte (SOU 2000:19). Sedan elevhälsan infördes som en ny del av skollagen, har riktlinjer och vägledningar publicerats av viktiga samhällsaktörer såsom Socialstyrelsen och Skolverket. Med jämna mellanrum kommer rapporter via skolinspektionen som utvärderar hur läget ser ut i den svenska skolan. Rädna Barnen (2015) publicerade ett underlag för fördjupad diskussion om elevhälsan och ville samtidigt uppmana makthavare, skolor med flera att samla kraft och utveckla det viktiga elevhälsoarbetet. Även denna skrift tar upp vikten av god samverkan men lyfter samtidigt de brister som finns i förutsättningar för samverkan, exempelvis kunskap, tid och pengar.

Återkommande författare som vi märkt dyker upp i forskningsstudier på området elevhälsa och skolsocialt arbete, är framförallt Åsa Backlund, Christin Isaksson, Ingrid

Hylander och Gunilla Guvå. Alla frekvent refererade till, i den relativt nya antologin *Skolsocialt arbete* med bland annat Åsa Backlund som redaktör. En antologi där ett stort antal författare tillsammans ger en överblick för skolans viktiga arbete att samtliga professioner i skolan kommer tillsammans för att skapa goda förutsättningar för alla barns framtid (Backlund, Högdin, Weitz, 2017).

3. Teoretiska perspektiv

Nedan presenterar vi tre teoretiska perspektiv som vi anser är relevanta för analys av studiens resultat. Teorierna återkommer således senare i analysavsnittet. Vi baserar valet av teorierna på den tidigare forskningen vi tagit del av på området vilken återkommande använder sig av såväl professionsteori, domänteori och salutogen teori.

3.1 Professionsteori

Andrew Abbotts professionsteori refereras till i flertalet studier inom området och baseras på begreppet jurisdiktion och fokuserar på hur och varför olika professioner utvecklas. Jurisdiktion beskrivs som en professions kontroll över, och bestämmanderätt kring vad som skall göras samt hur det skall genomföras inom, ett visst arbetsområde. För att en profession ska sägas ha jurisdiktion över ett arbetsområde krävs erkännande av omgivning och samhälle för den givna professionens kontroll över området. I Abbotts teori är idén om att professioner konkurrerar om jurisdiktion central. Framförallt gäller det professioner som ligger relativt nära varandras kunskapsområden eller som agerar på samma arenor som tävlar om att få kontroll över olika arbetsområden och därmed kunna hävda jurisdiktion. Professionsteori har använts i mycket tidigare forskning på området vilket gjorde att vi tänkte att det kan bli relevant för oss i vår studie. Ett begrepp vi använt oss av i analys av vårt resultat är det som Abbott kallar "*workplace assimilation*". Isaksson (2016) översätter begreppet till arbetsplatsanpassning vilket beskrivs som att gränserna mellan arenorna suddas ut och omdefinieras av organisatoriska omständigheter specifika för den gällande arbetsplatsen. Således suddas även eventuell jurisdiktionen ut och arbetsuppgifter tenderar att spridas ut mellan professionerna på ett sätt som inte nödvändigtvis behöver gå i linje med de arbetsområden respektive profession vanligtvis brukar hävda jurisdiktion över. Vissa organisationer förknippas starkt med en viss typ av profession, i vårt fall kan tänkas att lärare är den dominerande professionen inom skolan vilket skulle kunna innebära att det kan bli svårt för andra professioner att hävda jurisdiktion över områden på lärarnas "hemmaarena" (jfr. Hylander, 2011; Isaksson 2016; Isaksson & Larsson, 2017).

3.2 Domänteori

Domänteori (Domain Theory) är en vidareutvecklad organisationsteori som formulerades ur ett Nordamerikanskt perspektiv av James Kouzes och Paul Micos på 1970-talet och har av författarna Morén, Perlinski och Blom (2015) omskrivits och vidareutvecklats för att passa svenska förhållanden. Att socialt arbete i Sverige i stor grad bedrivs inom politiskt styrda organisationer innebär att politiska riktningar och organisatorisk utformning av dessa i olika grad kommer att ha inverkan på det faktiska sociala arbete som genomförs inom dessa verksamheter (Morén et al. 2015). Detta innebär i praktiken att de professioner som arbetar inom organisationerna och som är de faktiska utförarna av det arbete som avses kommer att påverkas i sitt arbete både direkt och indirekt av de lagar, riktlinjer och styrning som kommer från högre positioner i organisationens ledning. Domänteorin har utvecklats utifrån ovanstående förhållanden och upplevd avsaknad av teoretiska perspektiv för socialt arbete som berör påverkan av, och mellan, inre förhållanden och yttre villkor på olika nivåer inom människobehandlande organisationer (ibid.).

Ursprungligen delas teorin upp i tre lokala domäner inom de offentliga organisationerna för socialt arbete; den politiska domänen, lednings- och administrationsdomänen samt den professionella domänen. Domänerna har olika uppgifter och förhållningssätt och de som arbetar inom respektive domän kan tillhöra samma eller olika professioner. Domänerna är delvis åtskilda men likväl beroende av varandra och med ett gemensamt mål, att utföra effektivt socialt arbete. Den *politiska domänens* idealtypiska uppgift är att bestämma att något ska göras. Utifrån rådande politiska ideologi ska beslut fattas om organisationers mål, och regler, att följa, ska utformas för att uppnå dessa mål. *Ledningsdomänens* uppgift blir att utifrån de politiska bestämmelserna utröna *vad* som ska göras och sedan på effektiva sätt styra och strukturera arbetet i organisationen för att implementera dessa beslut i verksamheten. Att sedan utforma *hur* det faktiska arbetet med människorna ska se ut för att uppnå målen görs genom vetenskaplig kunskap och erfarenhet av de människor som arbetar i den *professionella domänen*. Det kan vara exempelvis socionomer, psykologer, sjuksköterskor, lärare etc. (Morén et al. 2015). I författarnas vidareutveckling av den ursprungliga domänteorin har de, utöver det tre lokala domänerna, valt att tillföra en fjärde domän som inverkar på de andra domänerna ur ett större perspektiv. De *institutionella villkorens domän* handlar om rådande

samhällsdiskurser, ideal, normer etc. som skapas och upprätthålls genom processer mellan oss människor som i sin tur på olika sätt styr hur organisationers arbete kommer utformas och utföras. Avsikten med domänteorin är att genom ett flerdisciplinärt perspektiv öka förståelsen för hur det praktiska sociala arbetet direkt och indirekt formas lokalt av politik och organisationsstrukturer samt av institutionella samhällsförhållanden (ibid.).

Personer som arbetar inom professioner med akademisk bakgrund vill gärna ha ett ganska stort eget handlingsutrymme. Detta innebär att de utifrån den kunskap de skaffat sig genom utbildning och erfarenheter anser sig ha verktyg för att själva kunna besluta i vad som är bästa vägen att gå, vilka insatser som bör sättas in etc. (Thylefors, 2016). När detta handlingsutrymme begränsas och professioner i praktiken blir tvungna att arbeta efter det ledningen beslutar kan konflikt uppstå. Inom en organisation som består av flera olika professioner kan domänkonflikter uppstå mellan dessa professionsdomäner samt gentemot ledning och politisk domän (Morén et al. 2015). Backlund (2007) använder begreppet *verksamhetsdomän* genom att applicera det på de konflikter som kan uppstå mellan olika professioner i elevhälsan. Dessa konflikter kan handla om skilda anspråk kring hur en elev med skolproblematik ska bedömas och stödjas samt vem som är bäst lämpad för att utföra detta. Inom skolan skulle flera domänkonflikter kunna uppstå, exempelvis mellan olika professionsdomäner, men även gentemot ledningsdomän och politisk domän.

3.3 Salutogen teori

Ett salutogent synsätt fokuserar på ursprunget till hälsa (Antonovsky, 1987). Den salutogena teorin lägger fokus på det friska och fungerande snarare än det sjuka och problematiska (Eriksson, 2015). Människan anses ha kompetens att hantera de olika situationer och stressorer som denne utsätts för. Forskning inom den salutogena teorin ämnar identifiera de faktorer som bidrar till hälsa och välmående och på det viset också kan fungera skyddande mot risker och påfrestningar (Jakobsson & Lundgren, 2013). Antonovsky (1987) beskriver att människors hälsa inte är beroende av om, och hur mycket vi utsätts för, utan snarare är det hur vi hanterat det vi är med om, som påverkar vår hälsa. Utifrån upptäckten att människor som varit med om svåra livshändelser ändå fann sätt att känna välbefinnande utvecklade Antonovsky (1987) begreppet KASAM (Känsla Av SAMmanhang). Detta för att försöka förstå och förklara hur graden av

begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet kan påverka vår hanteringsförmåga vid påfrestningar. *Begriplighet* kan förstås som att händelser i livet upplevs som förutsägbara, eller åtminstone möjliga att förklara samt att sammanhang går att förstå för individen. Denna förmåga kan göra att även oönskade händelser kan ses som begripliga. *Hanterbarhet* innebär en känsla av kontroll över de resurser som står till ens förfogande i relation till de krav som livssituationen ställer, vilket stärker individen i att denne inte är ett offer för omständigheter utan har kraft, förmåga och vilja till problemlösning. *Meningsfullhet* definieras som motivationen att på ett konstruktivt sätt möta både med- och motgångar i livet. Upplevs livet som betydelsefullt läggs också större kraft på att se värdet i, konfrontera och söka mening i de utmaningar som uppstår (ibid.).

I skollagen (2010:800) står inskrivet att elevhälsa ska präglas av ett hälsofrämjande arbete (2 kap. 25§ skollagen) och vi ser därför att den salutogena teorin kan vara användbar för vårt syfte. I och med namnbytet från elevvård till elevhälsa skiftades fokus från ett patogent synsätt där faktorer som orsakar psykisk och fysisk sjukdom stod i centrum. Det patogena skulle ersättas med det salutogena synsättet, där hälsa inte endast ses som frånvaro av sjukdom utan intresset istället riktas mot vad som främjar psykisk och fysisk hälsa (Hylander & Guvå, 2017).

4. Metod

4.1 Forskningsdesign

Då syftet med uppsatsen är att undersöka skolkuratorers respektive lärares upplevelser har vi valt att göra en kvalitativ studie (jfr Svensson & Ahrne, 2015). För att samla kunskap och få en inblick i hur informanterna själva uttrycker och resonerar kring sina upplevelser av samverkan i elevhälsoteam har vi använt oss av den kvalitativa forskningsintervjun som metod (jfr. Kvale & Brinkman, 2014).

Vi har valt att använda oss av en hermeneutisk ansats vilket innebar att vi växlat mellan att tolka delarna och helheten i informanternas beskrivningar, vilket kan jämföras med processen av den *hermeneutiska cirkeln* (jfr. Kvale & Brinkman, 2014). Vi har lagt vikt vid att se informanternas uttalanden i sina sammanhang. När ett svar har avvikit har vi diskuterat kring vad det kan bero på, vad som kan göra att den informantens upplevelse eller uppfattningar särskiljer sig så tydligt (jfr. *ibid.*). Med avstamp i den hermeneutiska traditionen har vi inte som avsikt att redovisa förklaringar utifrån vår data utan vi ämnar istället öka förståelsen kring våra informanternas upplevelser av sitt yrkesuppdrag och de förutsättningar som kommer med det (jfr. Sohlberg & Sohlberg, 2013). Vi hoppas att vi genom analysen kan ge en inblick i de olika delar av arbetet som utgör en gemensam helhet av förutsättningar för våra informanter men även utifrån helheten plocka ut delar som sticker ut eller kan tolkas vara av stor betydelse (jfr. Kvale & Brinkman, 2014).

4.2 Tillvägagångssätt

4.2.1 Urval av litteratur

Se tidigare forskning.

4.2.2 Urval inför intervju

Inklusionskriterierna för deltagande i vår studie var att arbeta på en grundskola samt ha lärarbehörighet alternativt socionomexamen. Tanken var att få kontakt med tre olika elevhälsoteam varifrån vi sedan skulle intervju en skolkurator och en lärare från varje team. På grund av svårigheter att få tag i informanter fick vi delvis frågå den tanken,

endast en lärare och en kurator tillhör samma skola. En av de skolkuratorer vi intervjuat har inte heller socionomexamen utan är utbildad beteendevetare. Sammantaget fick vi slutligen ihop sex intervjuer, fyra med skolkuratorer och två med lärare.

4.2.3 Beskrivning av studiens genomförande

Vi valde att skicka ut ett mail till rektorerna (Bilaga 1) för alla grundskolor i Gävle kommun, med ett informationsbrev (Bilaga 2) om vår studie och dess syfte samt vår önskan om hjälp att finna lämpliga informanter. Detta kan jämföras med vad Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) kallar ett tvåstegsurval. En risk vi såg med detta var att rektorerna som väljer att vidarebefordra vår önskan endast är de som tror sig ha personal som är nöjda och positivt inställda till sin yrkesroll och den samverkan som det ges förutsättningar för inom deras specifika elevhälsoteam (jfr. *ibid.*). Efter att vi skickat ut mailet till grundskolorna i Gävle märkte vi ganska fort att det var låg svarsfrekvens och vi valde att utöka upptagningsområdet till fler kommuner. Även efter att vi utökade vårt område kraftigt samt skickat påminnelsemail var det svårt att finna informanter som kunde ställa upp, flera angav tidsbrist eller vakanser som anledning. Informanterna som slutligen deltog i studien har vi intervjuat på deras respektive arbetsplatser och intervjuerna har pågått i omkring sextio minuter. Samtliga intervjuer har efter tillstånd från informanterna spelats in och sedan transkriberats.

4.2.4 Insamling av empiri

En intervjuguide (Bilaga 3) konstruerades som underlag för genomförandet av de semistrukturerade intervjuerna. I intervjuguiden hade vi ett antal övergripande frågor som vi sedan under intervjuerna kompletterade med situationsanpassade följdfrågor. För att testa om frågorna i intervjuguiden var relevanta och lagom många utförde vi en provintervju med en kurator. Denna intervju bekräftade att frågorna gav oss den typ av svar vi eftersökte för vårt syfte samt höll sig inom tidsramen. Vi valde att använda oss av semistrukturerade intervjuer då vi tänkte att det skulle hjälpa oss att vara öppna för, och anpassa oss efter att de vi intervjuar är olika individer med egna specifika, subjektiva redogörelser (jfr. Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Samtidigt hjälpte den semistrukturerade formen oss att hålla fokus på vårt syfte för att få rätt typ av data och ej överflödigt information till analysen, bibehålla struktur under själva intervjun samt säkerhetsställa att intervjun fick så lika förutsättningar som möjligt för samtliga intervjupersoner. På detta sätt ökade möjligheten till att se teman, mönster men också

skillnader i resultatet av den insamlade datan. Vår förhoppning var att vi genom denna metod skulle få en bred bild av synen på samverkan i elevhälsoteamen där många nyanser och variationer får möjlighet att framträda (jfr. *ibid.*).

Vi har under intervjuerna haft som avsikt att förhålla oss öppna, låta informanterna prata till punkt och låta det vara tyst en stund innan nya frågor ställs för att på det sättet ge möjlighet för reflektion och eftertanke under samtalet, både för informanterna och för oss själva (jfr. Kvale & Brinkman, 2014). Detta har öppnat för att frågor vi inte tänkt på innan har fått svar, svar som gjort att vi valt att gå tillbaka och omformulera syftet och även en frågeställning. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver att det under skrivandets gång kan uppkomma insikter som gör att forskningsfrågan behöver formuleras om.

4.3 Analysverktyg

Vi började med att transkribera samtliga intervjuer och samlade dem i ett gemensamt dokument. För att få ordning i materialet och påbörja analysprocessen färgkodade vi informanternas svar utifrån uppsatsens frågeställningar. Detta möjliggjorde en första sortering av materialet och gav en överblick. Vi använde oss sedan av olika typer av metoder för kategorisering av vårt material, däribland post-it lappar som hjälpte oss att koda materialet utifrån informanternas svar. Detta gav oss en tydligare bild av vilka teman som återkom och utifrån detta vilka underkategorier respektive frågeställning kunde delas in i. Rennstam och Wästerfors (2015) beskriver att flera omgångar av kategorisering och kodning ofta är nödvändig. Under arbetet med detta hade vi våra valda teorier i åtanke för att resultatet på bästa sätt skulle kunna analyseras, samtidigt som vi påminde oss om att ha ett öppet sinne (jfr. *ibid.*). Genom att vi läste igenom transkriberingarna ett stort antal gånger lärde vi känna materialet och kunde på det viset öka sannolikheten för att få fram den representativa helheten, samtidigt kunde vi även urskilja de delar som stack ut och utgjorde en relevant motsats till övrigt material (jfr. Rennstam & Wästerfors, 2015).

4.4 Uppsatsens trovärdighet - reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Att reflektera över studiens reliabilitet, validitet och generaliserbarhet är en viktig del för att öka trovärdigheten för en studies genomförande och resultat (Larsson, 2005).

Reliabilitet handlar om huruvida studiens resultat är tillförlitliga oberoende av kontext, medan validitet i huvudsak avser huruvida forskaren så nära som möjligt lyckats undersöka det som eftersträvas att undersökas (Kvale & Brinkman, 2014). Inom kvalitativ forskning kan det vara svårt att effektivt mäta reliabilitet och validitet utifrån samma krav som inom kvantitativ forskning, därför ser bedömningskriterierna lite annorlunda ut och ett antal metoder för att öka trovärdigheten för kvalitativ forskning har utformats, exempelvis transparens och triangulering (Larsson, 2005). Vi hade för avsikt att genom hela arbetsprocessen med studien eftersträva transparens i alla steg och i största möjliga mån beskriva hur vi gått tillväga utan att dölja sådant som kanske inte gått precis som vi skulle vilja. Däremot har vi ej haft för avsikt att kunna generalisera resultaten från vår studie till andra sammanhang då detta kan vara svårt i kvalitativ forskning (jfr. Ahrne & Svensson, 2015). Vår förhoppning var dock att vår studie skulle belysa ämnet och väcka intresse för yrkesverksammas upplevelser och idéer inom området.

4.5 Etiska ställningstaganden

Vi har fortgående genom hela arbetsprocessen återkommit till etiska överväganden som kan bli relevanta för att på bästa sätt försöka säkerställa att vårt genomförande samt slutrapport ska kunna ses som etiskt försvarbart. Det finns fyra huvudsakliga etiska krav att ta hänsyn till i forskning för att skydda informanterna. Dessa är Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002). Vi har tagit hänsyn till samtliga dessa fyra både före, under och efter genomförandet av själva intervjuerna. I informationsbrevet (Bilaga 2) som i förväg skickades ut till informanterna framgår på ett tydligt sätt, studiens syfte och informanternas samt våra rättigheter och skyldigheter. Detta har vi även muntligt informerat om innan varje intervju. Vi har under hela studiens genomförande förvarat all data avidentifierad och utom räckhåll för andra än oss författare samt raderat inspelningarna efter studiens slutförande. Vi har kontinuerligt diskuterat med varandra och vår handledare för att säkerställa att vi gått tillväga på ett etiskt försvarbart sätt i varje steg.

5. Resultatredovisning

Vi kommer i det följande resultatavsnittet presentera studiens resultat tematiserat utifrån uppsatsens frågeställningar. Under respektive frågeställningar har ett antal teman/rubriker formulerats för att täcka in de viktigaste delarna som våra informanter framhållit under intervjuerna. Resultatavsnittet inleds med en presentation av informanterna.

5.1 Presentation av informanter

Sex intervjuer har genomförts där våra informanter består av fyra skolkuratorer och två lärare yrkesverksamma på olika grundskolor i olika kommuner i mellersta Sverige. Av skolkuratorerna är tre utbildade socionomer och den fjärde har beteendevetarexamen. Båda lärarna är legitimerade lärare. Informanternas åldrar är mycket olika och yrkesverksamma år inom den aktuella professionen sträcker sig mellan ett till sexton år. Samtliga informanter är kvinnor. De representerade kommunernas olika utformning och storlek inverkar på skolornas storlek, elevantal samt elevhälsans utformning. Citaten i resultaten är presenterade helt oberoende av i vilken ordning intervjuerna genomförts och vi har valt att märka ut skolkuratorerna med K1, K2, K3 och K4, medan lärarna är märkta L1 och L2.

5.2 Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare sitt eget, och varandras, uppdrag i elevhälsan?

5.2.1 Beskrivning av egen samt varandras yrkesroll och uppdrag

Flera av informanterna beskriver att det i deras uppdrag ingår att skapa tillit, trygghet och tillgänglighet. Båda lärarna beskriver att skolan har förändrats de senaste åren. Förr var det fokus på kunskapsmål, lärande och undervisning medan det idag också handlar om relationsskapande, trygghet, sammanhållning och samverkan. Att man som lärare ska se till att alla elever får den utveckling som de behöver.

Man tror, haha alltså grejen är man tror att det går ut på att lära elever. Att man jobbar efter läroplanen... .. Men, man är ju kurator! Kommer ett barn på morgonen och mår dåligt, man måste ta tag i det. Man är socialsekreterare... .. Eh, vi är vaktmästare, vi är städerskor, vi ser till att dom äter ordentligt. Ja men alltså förstår ni, det är så mycket mycket mera än att BARA lära ut. Jag brukar säga så att tänk om man bara skulle kunna få koncentrera sig på att vara

lärare. Att kunna få planera sina lektioner, att kunna genomföra sina lektioner (L1).

Informanterna beskriver att arbetet i en verksamhet med flera starka professioner innebär att man behöver vara ödmjuk, lyhörd, prestigelös, flexibel, påläst och ha goda argument. Vikten av hur mycket ett trevligt bemötande gör med ens inställning är det ett par informanter som lyfter. En annan pratade om den egna inställningen till sitt arbete i skolan, om man är där enbart för att få lön eller för att skapa en förändring. En öppenhet inför varandras olika perspektiv och professioner är nödvändig. Det breddar synen på eleverna men ger också ett öppet klimat där inga frågor är dumma utan man känner sig trygg och har förtroende för varandras kompetenser.

...men acceptera varandras yrkesroller också. vi har ju olika utbildningar, vi har ju olika professioner, vi är bra på olika saker (L1).

En kurator menar att det är viktigt att det är tydliga gränser mellan professionerna, vad som kan erbjudas eleverna och av vem. En lärare uppger att det på en liten skola kan bli otydliga roller, men att det också kan vara bra. Informanterna beskriver att de har höga förväntningar på sig själva men även på varandra.

Men så är min känsla, att dom har höga förväntningar och tror att det här löser ju du. Men det handlar ju om att vi måste lösa det tillsammans (K3).

På frågan om vilka i skolan som arbetar med socialt arbete svarar samtliga informanter att det gör all personal. En av kuratorerna betonar dock att det är noga med att den som utför vissa typer av socialt arbete har rätt kompetens. Skolkuratorerna beskriver att de i deras arbetsuppgifter ingår att ha samtal med elever, både enskilda, i grupp eller att kuratorn går ut i klasserna. Samtal med vårdnadshavare nämner några. Samtliga kuratorer tar upp en rad möten de deltar i, exempelvis med EHT (elevhälsoteam), APT (arbetsplatsträff), SIP (samordnad individuell plan) och trygghetsgruppsmöten. Kuratorerna beskriver att de ska handleda personal i elevarbete samt stödja lärare och annan personal. Att arbeta förebyggande och hälsofrämjande pratar samtliga informanter om. En kurator betonar vikten av att också ta tid till att följa upp det förebyggande arbetet. Samma kurator förklarar att hon ska arbeta motiverande och lösningsfokuserat, men att det kan vara svårt att inte jobba behandlande. Flera kuratorer beskriver att det är viktigt att vara medveten om vad som ingår i yrkesuppdraget och vad som behöver skickas vidare till externa aktörer. Några av kuratorerna beskriver det som att deras roll ibland kan vara

att bromsa, ta fokus från betyg och kunskapsmål och istället fokusera på elevens sociala situation. I relation till detta förklaras lärarens roll i elevhälsan av en informant som att lyssna på elevhälsan och genomföra det dessa beslutar om.

Samma sak med skolkuratoren om hon har samtal med någon elev som det kommer fram ett önskemål, ja men då är det ju vårt uppdrag att genomföra det för den elevens skull då, som överenskommet med skolkuratoren (L1).

5.2.2 Arbetsituation och möjligheter till hälsofrämjande och förebyggande arbete

Samtliga informanter uppger att det är rektorn som är deras primära uppdragsgivare. Vissa kuratorer förklarar även att pedagoger, föräldrar och elever ibland tar kontakt med kuratorn själva, men att tanken är att uppdragen ska gå genom rektorn. Lärarna beskriver att de sett skillnad på elevernas mående över tid och att detta inneburit en förändring i skolans uppdrag. Psykisk ohälsa, speciella behov och diagnoser bland eleverna upplevs ha ökat. Lärarna upplever att kunskapsnivån bland eleverna idag är lägre, samtidigt som betygskriterierna hårdnat. Detta upplevs leda till ökade krav på professionerna i skolan vilket exempelvis kan resultera i hög personalomsättning, stress och att många i personalen börjar må dåligt. Flera av informanterna beskriver att det är tufft att arbeta på en skola idag, en lärare beskriver det som att man måste bita i, att det är psykiskt påfrestande att vara lärare. Samtidigt finns många positiva beskrivningar av arbetet från informanterna. Bland skälen till varför de väljer att stanna finns bland annat relationen till kollegor och engagemanget till eleverna.

Men i alla fall så har jag tänkt så att nä, jag måste nog söka mej någon annanstans, men sen tänker att nä, alltså det är för mycket bra! Alla är positiva och, ja, och vi har respekt för eleven, vi har respekt för vårdnadshavarna och vi pratar med varandra. Jag tycker det är fantastiskt! (K2)

Samtliga informanter verkar överens om att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet är väldigt viktigt men att det saknas resurser, framförallt tid och personal. De upplever också att det bland annat förekommer mycket psykisk ohälsa som leder till många enskilda samtal som kan göra att arbetet blir åtgärdande och tar fokus från det förebyggande och främjande. En av kuratorerna uppger att de i kommunen pratar mycket om att de ska försöka vända på pyramiden.

Det är som en pyramid som står upp och ned och så ska vi försöka vända på den för att vi vill ha främjande i botten och sen förebyggande och sen ska det

åtgärdande bara vara lite grann där uppe bara, men just nu så är den upp och ned så att vi jobbar jättemycket åtgärdande... (K4).

5.3 Hur beskriver skolkuratorer respektive lärare samverkan mellan deras olika professioner?

Samtliga informanter uttrycker att hälsa och lärande går hand i hand och att det därför är viktigt med samverkan mellan professionerna.

Så det hänger ju ihop, hälsan hänger ju ihop med kunskapskraven. För har man inte en bra hälsa då orkar man inte med skolan (L1).

En förutsättning för god samverkan mellan professionerna verkar vara att man tillsammans kan skapa samsyn kring sitt gemensamma uppdrag i skolan. Uppfattningen om graden av samsyn kring samverkan och problematik som kan uppstå verkar skilja sig åt mellan informanterna, både gentemot varandra men även beroende på vilken profession man tillhör. En informant tycker inte att problemet ligger i graden av samsyn utan i politiska beslut och samhällskrav. Att ha eleven i fokus menar dock alla bör vara gemensamt, vilket också underlättar samverkan där samtliga professioner ser sin egen del i det.

... den som är i konflikten löser konflikten. Så att, alla barn är allas barn kan man säga (L1).

Samtliga kuratorer och en av lärarna lyfter fram mötena med elevhälsoteamet som en viktig samverkanspunkt. Den lärare som uppger detta arbetar på en skola där även lärarna har en självklar plats på dessa möten, vilket inte är fallet på de andra skolorna där lärarna enbart är med vid behov. Möten överlag beskrivs som ett viktigt forum för samverkan. Brister i samverkan med externa aktörer tas upp som något som påverkar den egna verksamhetens samverkan negativt.

När informanterna pratar om negativa aspekter av samverkan är det flera som först uppger att de inte ser några men som efter ett tag resonerar sig fram till att det kan bli problem när professionerna ser två olika problem och två olika lösningar till en och samma elev, framförallt när detta inte diskuteras utan arbetas med på varsitt håll.

Jag bara tänker på vissa ärenden som vi har och har haft så kan lärarna tycka, för det är ju dom som möter eleven jämt och sådär och tycker att, jamen vi ser ju det här problemet. Och så lyfter vi in det i EHT teamet där vi sitter allihopa

tillsammans, för dom vill ju ha hjälp från oss, också kanske vi kommer fram till något helt annat att... ... Då blir det en liten krock där... (K3).

Båda professionerna kan anse att den andra professionen inte ser helheten på samma sätt som de själva. En annan risk med samverkan som några beskriver är att när många blir inblandade kan det ta lång tid till att beslut fattas och att ingen riktigt vill ta ansvar. Flera lyfter också vikten av att stå enade när ett beslut väl tagits.

... när det blir en elev som inte når målen för skolan och en elev som inte mår bra då är det ju oftast att man kan börja att skylla på varandras professioner, eh, och då är det ju inte bra utan då får man ju backa och tänka liksom nu måste vi verkligen samarbeta här istället för att vi liksom bollar eleven mellan oss och att, ja, så det är ju jätteviktigt det (K4).

Hur samverkan uppges fungera mellan elevhälsa och lärare på den egna arbetsplatsen beskrivs som alltifrån välfungerande, till inte alls, av våra informanter. Bland kuratorerna lyfts att det är viktigt med respekt för lärarens täta, dagliga kontakt med eleverna och att man kommunicerar mycket. Andra kuratorer uppger att samverkan fungerar i elevhälsoteamen men inte lika bra med lärarna. En lärare beskriver en bra samverkan mellan lärarna men sämre med EHT, framförallt med kuratorn där samverkan uppges vara i stort sett obefintlig.

... Ibland kan jag tycka att man kommer med en manual, dom behöver post-it lappar och dom behöver ditt å ditt men man har ingen förståelse för hur det funkar i ett klassrum...(L2).

Vikten av kommunikation och återkoppling mellan professionerna betonas flera gånger av informanterna. Detta kan skapa en enad front gentemot elever och föräldrar vilket gör att missförstånd lättare undviks. Däremot betonas även att tystnadsplikten gentemot eleverna bör tas på största allvar för att bibehålla trygghet och tillit till de vuxna i skolan. Kontinuitet är också ett begrepp som lyfts av flera, samverkan kräver kontinuerliga samtal, möten och diskussioner. Även rutiner och att finnas tillgänglig lyfts som framgångsfaktorer för samverkan.

Den beskrivning som avviker från resterande skolkuratorer är den informant som uppger att hon endast träffar eller kontaktar lärarna i akuta ärenden. Oftast är det istället specialpedagogerna som används som ”medlare” mellan elevhälsa och lärare. Det andra som avviker i svaren är att en lärare uppger att hon inte samverkar någonting med

kuratorn. Mycket läggs istället på de andra personerna i elevhälsan, som uppges vara mer engagerade.

5.4 Vilka förutsättningar för samverkan mellan professionerna upplever lärare samt skolkuratorer att de fått av arbetsgivare och genom respektive utbildning?

5.4.1. Förutsättningar givna av arbetsgivare

Samtliga informanter var överens om att det yttersta ansvaret över att det finns goda förutsättningar för samverkan ligger på rektor och ledning. I de fall där kommunen hade central elevhälsa lyftes även den centrala elevhälsochefen som ansvarig. Två informanter, en kurator och en lärare utvecklade och beskrev att ansvaret främst ligger på rektor men att det även finns ett stort eget ansvar.

Öppenhet, lyhördhet, ödmjukhet och tydlighet är återkommande egenskaper som informanterna önskar från rektor som de anser ökar förutsättningarna för att en god samverkan ska kunna utformas på arbetsplatsen. Det anses vara viktigt att rektorn prioriterar att avsätta tid och möjligheter för schemalagda möten mellan de olika professionerna. Att det finns bra mötesplatser, tydliga rutiner för samverkan och att rektorn som mötesledare vid exempelvis EHT sätter tonen, låter alla komma till tals och följer en tydlig agenda för att använda tiden på bästa möjliga sätt.

... det måste på nått vis vara ledningen som sätter tonen, ledningen som ger signalen om att, att göra det viktigt. Som också håller i det här med rutiner och riktlinjer... För om inte liksom chefen eller rektorn gör det viktigt så. Då är det ju lätt också att prioritera bort det. Eh, ja, nej men tydliga rutiner för samverkan. Inte bara tänka att det ska ska ske när man har tid över för det har man aldrig (K1)

Tydlig arbetsfördelning och rollbeskrivning är också något som flera informanter förklarar som bristfälligt och som en viktig förutsättning som rektor är delaktig i att utforma och delge sina anställda. De flesta anser att de från rektor får goda förutsättningar för att samverka och att rektorerna har en positiv inställning till samverkan. Det framgår även återkommande att när möjligheter och tillfällen finns funkar samverkan och samarbete bra men att det hela tiden saknas tid.

5.4.2 Elevhälsans utformning

Utformningen av elevhälsan är något som enligt våra informanter upplevs påverka förutsättningar för samverkan. Ingen av informanterna har elevhälsa som är stationerad enbart på en skola vilket innebär att samtliga skolkuratorer har ansvar över fler än en skola. Samma skolkurator kan även arbeta på uppdrag av flera rektorer och således vara del i flera olika elevhälsoteam. Detta med undantag för en informant som istället är inhyrd ett visst antal timmar per vecka av en privatägd skola och utöver skolkuratorsrollen har ett annat jobb som socionom. Antal skolor, storlek på skolor och antalet elever som en och samma person ansvarar för är återkommande påverkansfaktorer.

Elevhälsoteamet, dom är för få! Hos oss är dom för få... På ytterskolorna ser dom ju knappt av dom... (L2).

Tillgänglighet framhåller samtliga informanter som viktigt. Att en skolkurator har flera skolor och flera rektorer att förhålla sig till innebär i praktiken att skolkuratorerna inte alltid finns tillgängliga på plats, att det är svårt och tar lång tid att skapa goda relationer till, och skapa förtroende hos, elever och personal när denne kommer som nyanställd. Det innebär även att det kan skilja sig åt mellan olika rektorer och skolor i samma kommun hur elevhälsoarbetet och samverkan ser ut och fungerar.

Men det beror ju på rektorerna också, alla är ju olika och det måste dom ju få vara så, men det är ju viktigt ändå att det ska ju inte spela någon roll vilken skola man går på utan man ska ha samma förutsättningar, och det ska vara likvärdigt så (K4).

För lärarna leder avsaknaden av skolkurator på plats till konsekvenser såsom att de behöver agera kurator allt oftare och en känsla av att det blir svårt för skolkuratoren att se helheten i verksamheten när denne inte är närvarande mer än kanske en dag i veckan eller ännu mindre. Läraren och kuratorn som jobbar på samma skola framhåller utöver alla de negativa aspekterna att det även kan finnas fördelar med att vara på olika skolor. Det kan till exempel vara lättare för kuratorn att se en situation objektivt och tillföra nya tankegångar om denne inte själv varit involverad under hela händelseförloppet.

5.4.3 Tid

Det som under intervjuerna hela tiden återkommer som den mest kritiska förutsättningen som behövs men som saknas för att samverkan ska fungera är tid.

Tid! Mm. Att man träffas, ja men alltså det är alltid tiden”(L1).

Elevhälsan verkar ha kontinuerliga EHT-möten på samtliga skolor men hur ofta dessa äger rum är olika. Det som lyfts som svårast verkar vara att finna tid tillsammans för elevhälsan och lärarna

... Fast det är jättesvårt att få tid med lärarna, alltså dom har ju sina lektioner och dom har möten och sådär... (K3).

Bristen på tid i förhållande till antal anställda beskrivs medföra att alla har väldigt mycket att göra, att arbetsuppgifter måste prioriteras mot varandra och en del saker måste prioriteras bort. Bristen på tid kan leda till dålig samverkan, stress, press, dåliga beslut, missförstånd, och att viktiga delar såsom förebyggande och hälsofrämjande arbete prioriteras bort för att ge plats åt mer akuta ärenden.

...Att mycket som kanske skulle fungera om man har luft och man ligger i fas och man inte är så stressad, då nöter man mer på varandra under stress liksom. Man tar dåliga beslut ibland och man kanske säger dumma saker till varandra fast man inte vill för att man är under stress (K1).

5.4.4 Förutsättningar givna av utbildningen

Samtliga informanter tycker att förutsättningarna för samverkan och förståelse för olika professioner som givits dem under respektive utbildning varit bristfälliga eller rent av dåliga. Endast en informant minns tydligt att de berörde samverkan mer än i förbifarten under utbildningen. Praktikperioderna framhålls av informanterna som det mest givande utifrån samverkansperspektiv och för att utveckla en förståelse för de professioner som möts i arbetslivet. Flera informanter förklarar att teori och praktik ofta inte går ihop i verkligheten och att det är något som berörs för lite under utbildningen. Lärare och skolkuratorer (socionomer) utbildas på olika sätt, utifrån olika lagar och med fokus på sin egen profession och perspektiv vilket kan göra att det krockar i verkligheten. Kuratorernas svar var lite mer tveksamma och resonerande innan de kom fram till att det inte berördes så mycket, medan båda lärarna svarade väldigt tydligt att samverkan och förståelse för andra professioner inte berördes under utbildningen.

Nej nej nej nej nej. Eh, jag säger det, det jag lärde mig det var ju ute på praktiken... ...när man väl kommer ut i verkligheten, det är ju en helt annan verklighet jämfört med vad man läser om. Så näe, ingen samverkan i min utbildning utan där är det ju mera kunskapsfokuserat. Att eleverna ska nå målen,

dom ser inte det sociala riktigt. Så, jag tror att det är många som blir skrämnda när dom kommer ut i verkligheten och ser vad det verkligen handlar om (L1).

5.5 Hur skulle, enligt lärare och skolkuratorer, samverkan mellan professionerna kunna främjas och utvecklas?

5.5.1 Samverkan på arbetsplatsen

På arbetsplatsen finns det, enligt samtliga informanter, mycket som skulle kunna utvecklas för att främja samverkan. Återkommande förslag handlar om; att tillgängligheten till elevhälsoteamet borde bli bättre, fler schemalagda mötestider, workshops/temadagar mellan lärare och elevhälsa, mer satsningar på fortbildning för yrkesverksamma inom skolan och att åka på studiebesök där samverkan fungerar bra.

gemensamma utbildningssatsningar, föreläsningar... att det blir så himla bra när också lärarna är med på sådana saker att, dom behöver också ibland få en ökad förståelse för oss, och tvärtom, vi behöver också förstå att dom har andra riktlinjer och så, men att vi måste försöka liksom samsas, och att det är också då det blir bra, när man jobbar tillsammans (K1).

Det egna ansvaret för att samverkan skall fungera på ett bra sätt berörs av alla informanter som något som alltid behöver utvecklas. De båda lärarna tar upp saker som att våga be om hjälp, att ta mer ansvar för att själv ta kontakt med och prata både med EHT och rektor. Kuratorerna tog upp saker som att på ett respektfullt sätt säga vad man tycker, vara lyhörda gentemot varandra, visa sig mer i lärarrum och övrig verksamhet, lyfta svåra problem hos ledning och jobba med relation till externa aktörer.

... att liksom jag också fortsätter vara öppen för samverkan. Att jag inte bara kör på, eh, liksom själv. Utan att man tar hjälp av andra, att man pratar om det som inte fungerar, man pratar om det som fungerar. Och att man har högt i tak liksom. Och ett schysst sätt mot varandra, det tycker jag är jätteviktigt. För det är så som man vågar samverka också. Samverkan är ju jobbigt ibland tänker jag (K1).

Det som hela tiden återkommer är bristen på tid och att det arbete som våra informanter skulle önska att de kunde genomföra måste prioriteras bort för mer akuta ärenden. Om mer tid fanns skulle denna framförallt användas till förebyggande och hälsofrämjande

arbete, gruppsamtal, mer observationer i klassrum och övrig verksamhet, mer tid ute bland eleverna, och mer utrymme skulle ges till elevhälsa och lärare att mötas.

Jag skulle vilja jobba mer i grupp, förebyggande, främjande. Det är egentligen målet med mitt uppdrag, men det är för mycket enskilda samtal... jag önskar ju att det skulle vara det här att man kan komma och knacka på men är man på tre skolor så går inte det. Och prata med lärarna, som då har så mycket information att ge faktiskt, så mer av den delen liksom... (K2).

5.5.2 Samverkan under utbildning

Överlag har informanterna en mycket positiv inställning till att införa mer fokus på samverkan och förståelse för varandras professioner redan under utbildning. Kopplingen mellan teori och praktik är något som samtliga informanter mer eller mindre tycker saknas. Det framhålls som viktigt att få mer kunskap om varandras professioner och varandras uppdrag då det kan krocka i verkligheten. Detta för att öka förståelsen för varandra och på ett bättre sätt få en förståelse för helheten med eleven i fokus. Gemensam kurs, mer praktik, gemensamma föreläsningar, temadagar och allmänt mer kopplingar till verkligheten är konkreta exempel som flera av informanterna kommer med i sina resonemang kring utveckling av samverkan under utbildning.

...slänga in nån egen kurs, alltså faktiskt på riktigt, nu vet inte jag om det är möjligt men alltså det är ju kanske lite för lite fokus på samverkan och det hära liksom subtila tänker jag. Alltså det som är så himla viktigt... ..Det finns ju dom som kan varena liten paragraf om allt möjligt. Och som är jätteduktig teoretiskt och liksom är som ett lexikon, en uppslagsbok, men som har svårare att vara socionom i vardagen. Alltså när man behöver vara flexibel, när man inte behöver hålla så hårt på prestigen, när man behöver backa liksom. När man behöver samverka över gränserna... (K1).

En av lärarna hade lite avvikande svar på frågorna som berör utveckling av samverkan under utbildning och ställer sig tveksam till om studenter är mottagliga för detta under utbildning och att det snarare bör förläggas till arbetslivet när man fått möta verkligheten, genom exempelvis fortbildning och kommunala satsningar. Däremot säger hon att de som undervisar på lärarutbildningen gärna får ha mer pågående koppling till fältet.

6. Analys

Under analysavsnittet kommer vi att koppla våra redovisade resultat till de valda teorierna, *Professionsteori, domänteori och salutogen teori*. I resonemanget kommer vi även koppla in tidigare forskning där vi känner att det passar för att öka förståelsen kring de resultat vi fått i denna studie.

6.1 Analys av empiri utifrån professionsteori

När olika professioner möts på en och samma arena kan deras olika perspektiv krocka och konflikter kan uppstå. Det blir intressant att, utifrån ett liknande resonemang som Isaksson (2016) och Hylander (2011) beskriver, fundera kring hur exempelvis en ensam skolkurator arbetar för att hävda jurisdiktion över specifika kunskapsområden gentemot den, i antal, dominerande lärarprofessionen. Att det i skolkuratorns uppgifter och arbetsbeskrivning ofta ingår att handleda pedagogerna är något som kan tänkas hjälpa dessa i att hävda sina kunskaper då det kan tolkas som att en handledare hjälper den handledde med saker denne inte själv har samma kunskap kring (jfr. *ibid.*). I våra informanternas utsagor beskrivs denna roll som handledare på lite olika sätt och det är vanligt att de beskriver att de ”bollar” idéer och resonerar med varandra, istället för att beskriva att de blir handledda eller handleder. Detta tonar ner att någon specifik profession har en högre position eller jurisdiktion över ett område än den andre. Liknande resultat har diskuterats i tidigare forskning (jfr. Isaksson & Larsson, 2017). En av lärarna beskriver dock att hennes roll som lärare i elevhälsan är att utföra det som bestämts under elevhälsomöten. Samma lärare säger också att det är bra men ibland jobbigt att bli observerad av skolkuratoren medan hon undervisar. Detta skulle kunna tolkas som att elevhälsoteamet på denna skola har ganska stark jurisdiktion över sociala frågor och sociala interventioner även i klassrummen. Däremot kan tilläggas att det även är på denna skola som lärarna är en självklar del under elevhälsomöten och personalen beskriver ett tätt samarbete. Vi tänker att detta i sig kan göra det lättare att ta in och lyssna på varandra. Detta resonemang går att jämföra med studien av Thornberg (2008) som bland annat diskuterar lärarnas position som utförare av, den dåvarande, elevhälsovårdens beslut, det lyfts dock även faktorer som verkar påverka lärarnas benägenhet till samarbete med dessa.

Samtliga informanter är överens om att tiden för att samverka och prata med varandra inte är tillräcklig men utifrån den tid de faktiskt har skiljer det sig åt hur de beskriver

relationen till varandra. På den minsta skolan beskriver både lärare och skolkurator det som en självklarhet att man får hjälpas åt med det som är, eftersom det inte finns så mycket personal att lägga över ansvaret på. Detta kan tolkas som en typ av arbetsplatsanpassning där arbetsuppgifterna sprids ut mellan professionerna som en följd av organisatoriska omständigheter (jfr. Isaksson, 2016). Ovanstående resonemang kan ställas i kontrast till de informanter som istället återkommande trycker på vikten av tydliga rollbeskrivningar och att det är viktigt att personer med rätt kompetens utför rätt uppgifter. Detta kan istället tolkas som att det för dem är viktigt att hävda jurisdiktion för specifika kunskapsområden kopplat till specifika professioner (jfr. Isaksson & Larsson, 2017). En av skolkuratorerna förklarar att det är vissa lärare som denne knappt har träffat och beskriver det som att det kanske har att göra med att de inte har några större problem i sin klass eller ingen specifik elev som behöver prata med kuratorn. Liknande beskrivningar har återfunnits i andra intervjustudier där skillnaden i skolkuratorers närvaro i olika klassrum verkar stor och ibland begränsas av specifika lärare (jfr. *ibid.*). Lärarna ansvarar fullt ut för undervisning och vad som händer i klassrummen medan skolkurator ansvarar för att hjälpa elever om läraren anser att det blir för stora problem i klassen. Detta skulle kunna tolkas som att det mellan lärare och skolkurator hävdats jurisdiktion kring ansvarsområden. Samtliga informanter verkar dock överens om att det viktigaste är att ha eleven i fokus och att det därför är viktigt, när perspektiven krockar att samverka, vara lyhörda för varandras kunskap och ibland kunna backa och släppa på den egna prestige även om det kan vara svårt ibland.

6.2 Analys av empiri utifrån domänteori

Under tiden vi sammanställt resultaten från intervjuerna har vi flera gånger diskuterat att det i svaren går att urskilja och göra kopplingar till den domänteori vi presenterat i tidigare avsnitt. I skolan arbetar många i sig starka professioner och professionsdomänen kan då delas upp och utgöra flera domäner där pedagogerna utgör den kanske tydligaste och mest självklara professionen i just skolan som arena (jfr. Isaksson, 2016). Konflikter kan uppstå mellan olika professionsdomäner inom samma verksamhetsdomän (jfr. Backlund, 2007). Att lärare och skolkuratorer ofta har olika syn på samma sak är något våra informanter tar upp som både positivt och ibland komplicerat. Det framhålls att det är bra med olika perspektiv och kunskap, men det kan också leda till konflikter eller att det tar lång tid innan beslut fattas vilket i värsta fall går ut över eleven. Våra informanter tar upp tillgänglighet som en förutsättning för god samverkan mellan professionerna och även för

att kunna göra ett bra arbete för, och med, eleverna. Ingen av skolkuratorerna är närvarande på skolorna på samma sätt som lärarna utan är där bara ibland vilket, enligt informanterna, exempelvis leder till att det tar lång tid att skapa relationer till skolkuratoren, att lärare får agera kurator och att vårdnadshavare kan förknippa kontakt med skolkuratoren med allvarlig problematik hos barnet.

Det har i tidigare forskning spekulerats kring huruvida professionerna inom elevhälsan i och med den gemensamma benämningen elevhälsa tillsammans ibland skapar en egen domän där en starkare samsyn utvecklas för att stärka sina positioner och egna perspektiv genom att vara del av en grupp (jfr. Guvå, 2013; Hylander, 2011). Flera av våra informanter, både lärare och kuratorer, beskriver stora problem med att kommunicera och hitta tider för att samverka mellan elevhälsa och lärare. Samtidigt förklarar flera av skolkuratorerna att det inom elevhälsan är lättare att komma tillsammans, samverka och skapa en samsyn. Detta stämmer väl överens med de resultat från tidigare forskning som bland annat beskriver att professioner inom elevhälsan upplever att de har stort utbyte av varandras olika kunskaper och att man tillsammans hittar argument som blir nog starka för att få igenom gentemot pedagoger och ledning som ofta upplevs fokusera på det pedagogiska perspektivet (jfr. Hylander, 2011; Isaksson 2016). Ovanstående resonemang skulle kunna tolkas som att en gemensam elevhälsodomän har skapats på vissa skolor.

Det är också tydligt att det från informanternas sida inte handlar om en ovilja att samverka och träffas utan det handlar om brist på tid och resurser för att ha möjlighet till detta. Detta ansvar läggs på den gemensamma ledningen som i sin tur arbetar under politisk styrning och kanske själva också känner att de inte får de förutsättningar som krävs för att kunna ge rätt förutsättningar vidare till sina anställda i skolan. En av informanterna uttryckte att politiska beslut och samhällskrav är det som ligger grund för att bristerna uppstår, vilket ger ett intressant perspektiv som också beskriver komplexiteten bakom arbete i skolan och att den politiska domänen påverkar arbetet i verksamheten från en högre nivå (jfr. Morén et al. 2015). Detta samtidigt som den fjärde institutionella domänen konstant påverkar samtliga tre lokala nivåer utifrån samhälleliga krav och förväntningar (jfr. *ibid.*). Några av våra informanter uppger att de kan uppleva krav från vårdnadshavare, media etc. samtidigt som de måste förhålla sig till varandras olika professionsperspektiv och ledningens krav utifrån politiska lagar, beslut, budget etc.

6.3 Analys av empiri utifrån salutogen teori

Vi har, precis som flera innan oss som skrivit om liknande ämnen, (se ex. Guvå, 2009; Socialstyrelsen & Skolverket, 2016, SOU 2000:19) valt att använda oss av den salutogena teorin i analys av våra resultat. Med hjälp av den salutogena teorin och begreppet KASAM, tillsammans med tidigare forskning och våra informanternas utsagor kan vi göra vissa tolkningar av skolkuratorernas samt lärarnas upplevda arbetssituation och förutsättningar för samverkan.

I motsats till det patogena synsättet som fokuserar på vad som orsakar ohälsa lägger den salutogena teorin vikten vid vad som skapar hälsa (Antonovsky, 1987). Några informanter beskriver att det i deras gemensamma uppdrag ingår ett ansvar att tillsammans skapa en skolmiljö där eleverna trivs och känner sig trygga. Det kan tolkas som att informanterna har ett salutogent synsätt genom att vilja fokusera på elevernas resurser, snarare än risker och brister (jfr. *ibid.*). Uppdraget att arbeta hälsofrämjande och förebyggande är något som våra informanter verkar högst medvetna om, och engagerade kring, samtidigt som de alla vittnar om att möjligheterna till att arbeta på detta sätt inte alls är tillräckliga. Nästan tjugo år efter att elevvårdsutredningen (SOU 2000:19) gjordes tyder beskrivningarna från våra informanter på att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet fortfarande får stå tillbaka då exempelvis faktorer som tid och samverkan brister samtidigt som fler elever upplevs må psykiskt dåligt. Detta är faktorer som även lyfts i tidigare forskning (jfr. Rädsla barnen, 2015; Akademikerförbundet SSR, 2016). Våra informanter beskriver en känsla av otillräcklighet när tiden för denna typ av arbete inte räcker till eftersom de individuella insatserna kräver de resurser som finns tillgängliga.

Känslan av otillräcklighet och av att inte kunna styra över sin egen tid kan med hjälp av begreppet KASAM tolkas som att graden av *hanterbarhet* upplevs som låg. Flera av informanterna, både skolkuratorer och lärare tar upp att de kan känna sig osäkra på vilka förväntningar som finns på den egna yrkesrollen och i flertalet intervjuer beskrivs att kraven upplevs som höga och ibland nästan orimliga. De kan uppleva svårigheter i *begripligheten* kring sin egen yrkesroll då uppdragets kärna med det förebyggande och hälsofrämjande arbetet får ge plats åt det mest akuta. Lärarna beskrev bland annat hur det pedagogiska uppdraget får stå tillbaka till förmån för det sociala arbetet vilket skapar stress då lärarna har ansvar för att eleverna uppnår kunskapsmålen. Att inte få utföra sin

professions uppdrag som man skulle vilja och få de resultat man önskar kan leda till att upplevelsen av *meningsfullhet* minskar. Även viljan att samverka kan påverkas av upplevelsen att tiden inte räcker till varken för en själv eller för de andra professionerna.

Flera informanter beskriver det egna ansvaret i att förutsättningar för samverkan skapas och upprätthålls som viktig, bland annat förespråkas ett öppet, ödmjukt och flexibelt förhållningssätt gentemot sin egen samt varandras professioner. Även detta kan tolkas som ett salutogent synsätt där informanterna vill lägga vikt vid det som fungerar i arbetet och det som skapar hälsa tillsammans med kollegor och elever. Genom ett salutogent utgångsläge underlättas förutsättningarna för ett positivt arbetsklimat där goda samtalsmiljöer kan utvecklas (jfr. Antonovsky, 1987). Att våga släppa på prestigen, ta hjälp, diskutera och ge konstruktiv kritik, både positiv och negativ menar flera informanter främjar samverkan. Vi tolkar detta som att en öppenhet och tillit gentemot varandras kompetenser möjliggör en samverkan som bidrar till att de yrkesverksamma i större utsträckning kan uppleva begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet i sitt arbete tillsammans (jfr. Hylander & Guvå, 2017).

Trots att informanterna vittnar om brister och upplevelser av otillräcklighet är det flera som också lyfter att de älskar sitt jobb och inte skulle vilja byta. Förklaringar till det kan tolkas som att dessa informanter trots allt lyckas upprätthålla en hög KASAM genom exempelvis tydlig struktur och hög grad av kommunikation professionerna emellan, vilket kan bidra till att de tillsammans skapar en känsla av *hanterbarhet* och *begriplighet* kring sitt arbete. *Meningsfullhet* kan skapas där professionerna upplever att de tillsammans bidrar till elevernas möjligheter att uppnå både kunskapsmålen och hälsomålen.

7. Diskussion

7.1 Sammanfattning av studiens viktigaste resultat

Studiens syfte var att undersöka och beskriva hur skolkuratorer respektive lärare upplever samverkan mellan deras professioner, vilka förutsättningar som ges till denna samverkan utifrån arbetssituation, arbetsgivare och yrkesutbildning samt hur detta skulle kunna utvecklas. Vår studie bygger på kvalitativa intervjuer med fyra skolkuratorer och två lärare, samtliga verksamma på grundskolor i Mellansverige. Resultatet av vår studie visar att det bland samtliga informanter verkar finnas en vilja att arbeta med och utveckla samverkan för att få ut det mesta av elevhälsoarbetet. Trots denna vilja uppger informanterna att samverkan inte är möjlig i den grad som skulle önskas. Det som framförallt tas upp som orsaker till detta är personalbrist och att tiden inte räcker till på grund av exempelvis skolkuratorernas uppdrag på flera olika skolor och lärarnas pressade scheman. Konsekvenserna av dessa brister kan leda till att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet inte hinns med utan måste bortprioriteras till förmån för det åtgärdande arbetet, det mest akuta. Flera av informanterna vittnar om att det kan vara lättare att få till samverkan i sin närmaste arbetsgrupp, elevhälsoteamet respektive lärarlaget, men att svårigheter uppstår när samverkan ska ske mellan professionerna. På frågan vem eller vilka som är huvudansvariga för att skapa förutsättningar för samverkan mellan lärare och elevhälsa svarar samtliga informanter att det är rektor och ledning. Flera lyfter också det egna ansvaret för att samverkan ska fungera och utvecklas. När det gäller förutsättningar givna av utbildningen för kunskap om varandras professioner och samverkansarbete är informanterna även där överens om att stora brister finns i hur de blivit förberedda för att arbeta i tvärprofessionella team. I stort sett alla informanter är också enade kring att det vore positivt om yrkesutbildningarna utvecklade sitt arbete med att förbereda och främja samverkan mellan professionerna.

7.2 Resultatdiskussion

Det vi finner som mest intressant under arbetsprocessen med vår studie är att samtliga delar hela tiden går att koppla samman och verkar hänga ihop. Vår egen förståelse har utvecklats och vårt intresse för socialt arbete i skolan som något väldigt väsentligt har under studiens gång förstärkts. Samtliga informanter har gett intressanta beskrivningar

kring hur det kan vara att arbeta inom den svenska skolan idag. Det är tydligt att den röda tråden genom samtliga intervjuer är; stor vilja men brist på tid. Tidsbrist som i sin tur går att relatera till begränsade resurser framförallt i form av antal personal i förhållande till antal elever. Informanternas utsagor skiljer sig åt på individnivå, och elevhälsans uppdrag och samverkansarbetet skiljer sig åt i utformning och förhållningssätt på olika skolor. I det stora hela verkar dock alla överens om att det är de övergripande, stora bristerna i form av tid och antal anställda som i sin tur leder till problem i verksamhetens vardagsarbete. Dessa resultat går i linje med i stort sätt all den tidigare forskning vi tagit del av (se tidigare forskning). Trots att elevhälsans viktiga uppdrag har lyfts, förtydligats och beskrivits i skollagen och i olika riktlinjer samt underlag, verkar det som att det fortfarande brister på punkter som de yrkesverksamma själva inte kan råda över.

Vi finner det intressant att i förhållande till vår studies resultat och tidigare forskning diskutera att det trots den samstämmighet kring samverkan som verkar finnas på verksamhetsnivå inte fått mer genomslag på högre nivåer. Om vi återigen kopplar detta till domänteorin, som vi tidigare använt oss av i analysen, blir frågor på ledningsnivå och politisk nivå intressanta. Kanske kan de konflikter som uppstår mellan de olika professionsdomänen, i vårt fall mellan lärare och elevhälsa, kännas mer hanterbara och tydliga i praktiken och fokus läggs på att lösa dessa för att kunna utföra det dagliga arbetet. En konsekvens av detta skulle kunna bli att medan energi läggs på konflikterna på professionsdomänens nivå försvinner fokus från de större motsättningar och konflikter som finns gentemot ledningsdomänen och kanske framförallt de politiska domänen? I de fall då elevhälsan centraliserats och således fått en egen chef kan tänkas att ytterligare en ledningsdomän skapats. En chef som kanske håller elevhälsans frågor högre än rektorn, som samtidigt ska förhålla sig till pedagogerna och de höga kraven, från politisk nivå, att eleverna ska uppfylla kunskapsmålen? Eftersom det, enligt de av våra informanter som tillhör central elevhälsa, ändå är rektor som är uppdragsgivare är det kanske rimligt att tro att dennes beslut ändå står högre än elevhälsochefens, i förhållande till elevhälsopersonalens arbetsuppgifter? Hur påverkar då detta de professioner som ska förhålla sig till elevhälsochefen, men fortfarande får sina uppdrag från rektor?

En annan sak som utifrån studiens syfte är relevant att diskutera är kopplingen till utbildningen. Våra informanter som är yrkesverksamma inom skolan och tidigare studiers resultat pekar på samma sak; att det förutom samstämmighet kring behovet av samverkan

i yrkeslivet även finns en samstämmighet kring att samverkan redan under utbildning är viktigt. Hög grad av samverkan mellan utbildningar och även med fältet kan tänkas lägga en god grund för vidare samverkan under arbetslivet (jfr. Eriksson & Beckman, 2017). Våra informanter beskriver att de upplever att samhällets krav och förändringar, över tid, har påverkat barnens mående som i sin tur påverkat deras förutsättningar för att klara skolan. En utveckling som leder till ökade och förändrade krav på skolpersonalen. Studenter som redan under utbildningen blivit uppmärksammade kring hur det ser ut i ”verkligheten” och fått goda förutsättningar för att tillsammans utveckla en förståelse för varandras professioner kommer rimligtvis även ha lättare för denna förståelse i arbetslivet. Detta tänker vi är viktigt på alla de arbetsplatser där studenter kan bli verksamma efter examen (jfr. Backlund & Elvhage, 2017).

De flesta informanterna beskrev att teori och praktik ofta krockar i verkligheten vilket inte är något som de tycker sig ha blivit förberedda inför under sina utbildningar. Som vi beskrivit i tidigare forskning är interprofessionellt lärande under utveckling på flera högskolor. Vi ställer oss frågor kring varför samverkan mellan utbildningarna inte verkar vara en självklarhet sedan tidigare, eftersom det är en så viktig del i yrkeslivet.

För att återkoppla till det professionsteoretiska perspektivet har vi resonerat kring huruvida även detta går att koppla till olika professioners vilja att hävda jurisdiktion över ett visst kunskapsområde. Högskolelärare är själva utbildade och formade utifrån de perspektiv som de också sedan lär vidare till studenterna på respektive program. Kan det kanske vara så att jurisdiktion över exempelvis pedagogiken vill hävdas och upprätthållas av lärarna på lärarprogrammet, och lika med perspektiv på socialt arbete för lärarna på socionomprogrammet? När denna jurisdiktion har blivit fastställd, accepterad och uppdelad genom olika akademier för kunskapsområden blir det svårt och obekvämt att börja ifrågasätta och föreslå förändringar. Kanske skulle det vara bra med en typ av arbetsplatsanpassning för yrkesverksamma på högskolor, där gränserna mellan akademierna suddas ut lite till förmån för samverkan och utbyte av kunskaper över gränserna (jfr. Isaksson, 2016). Grundskolorna är utformade och uppbyggda på krav i form av exempelvis vad kunskapsmålen i olika ämnen ska innefatta, förutsättningar som professioner som skall jobba inom skolan får förhålla sig till. På liknande sätt har lärare på högskolor krav på sig i form av program- och kursutformningar och examensmål. Detta kan tolkas som att högskolelärare upplever liknande svårigheter som de som

studenterna sedan kommer att möta när de själva kommer ut i yrkeslivet som exempelvis lärare eller skolkurator.

Avslutningsvis finner vi det intressant att samtliga informanter på ett eller annat sätt i slutet av intervjuerna eller efter intervjun tagit upp att denna typ av frågor är viktiga att samtala och diskutera kring. Flera uttryckte även att de under intervjun kom på nya saker och fick lite nya tankegångar som de kanske inte tidigare tänkt på eftersom allting rullar på som vanligt med allt vad det innebär (jfr. Kvale & Brinkman, 2014). Vi som författare tänker, utifrån de resultat vi fått genom vår studie och som tidigare forskning visat, att det är otroligt viktigt att dessa frågor lyfts och behandlas på alla olika nivåer, från utbildning, inom verksamhet, kommun och stat men även att det lyfts i den mediala samhällsdebatten på ett konstruktivt sätt. Samtliga informanter uppgav att rektor och ledning har huvudansvaret för att ge förutsättningar för samverkan. Utifrån resultatet ser vi dock att det i praktiken läggs ett stort ansvar på de professionella både från ledning och politiskt håll, men även från de själva. Med utgångspunkt i ovanstående resonemang ställer vi oss frågande till hur den samverkan som tydligt beskrivs som oerhört viktig ska kunna komma till stånd när goda förutsättningar för detta inte verkar finnas. Det verkar nästan som att politiker, chefer och samhället i stort förväntar sig att de människor som arbetar i skolan ska kunna skapa denna samverkan på något magiskt sätt utan att det ska kräva mer resurser. Med hjälp av de professionellas engagemang kan det tolkas som att denna magiska uppkomst till viss del kan förverkligas. Att flera av våra informanter beskrivit att det ofta är tungt men att de brinner för sitt arbete och ser mycket positivt kan tolkas som att de försöker ha ett salutogent synsätt och vill fokusera på det friska och fungerande. Vi ser hur det hälsofrämjande arbete som professionerna inom skolan förväntas göra i elevhälsoarbetet även skulle behöva tillföras deras egen arbetssituation. Om personalen på skolorna är stressade och själva mår dåligt på olika sätt hur ska de då rimligtvis orka utföra sitt arbete på ett hälsofrämjande och förebyggande plan för barnen? Vi tänker att de eldsjälar som fortsätter att arbeta inom skolan trots alla de svårigheter och motgångar de möter troligtvis inte kommer att orka för alltid. Det är därför otroligt viktigt att det sker en verklig förändring på alla nivåer för att fler människor ska fortsätta vilja utbilda sig och arbeta inom skolan.

7.3 Metoddiskussion

Att ha ett kritiskt förhållningssätt till sitt eget skrivande och val av tillvägagångssätt är viktigt för en studies trovärdighet och något vi som författare försökt att ha med oss genom alla studiens delar (jfr. Kvale & Brinkman, 2014). Den kvalitativa forskningsmetoden med semistrukturerade intervjuer gav oss möjlighet att få utförliga beskrivningar av de frågor vi var intresserade av. Svagheter med denna metod blir däremot exempelvis att endast ett begränsat antal informanternas subjektiva berättelser ligger till grund för vårt resultat och vi kan därför inte hävda att våra resultat går att generalisera i ett större perspektiv (jfr. Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015).

Annat som kan ha haft inverkan på vår studies resultat, och tolkning av dessa, är exempelvis de teorier genom vilka vi i vår analys har valt att tolka informanternas svar. Hade vi valt andra teorier hade vi troligtvis sett andra mönster och gjort andra kopplingar och tolkningar i analys och diskussion (jfr. Svensson & Ahrne, 2015). Vidare har vi själva som författare direkt inverkan på vår studies genomförande och framställning av resultat. Vi har försökt att förhålla oss så objektiva som möjligt till våra informanter och det empiriska material vi samlat in under intervjuerna. Detta hindrar dock inte att vår egen förförståelse, bakgrund och inställning kan ha påverkat vår studies utformning och resultat. Att vi båda dessutom är socionomstudenter kan ha inverkat på vår förförståelse, och vilken kunskap vi har kring olika perspektiv som vi genom vår utbildning kanske internaliserat i högre grad än andra perspektiv (jfr. *ibid.*).

En annan del som påverkat vår studies genomförande, utformning och presentation är de begränsningar en C-uppsats innebär för oss som författande studenter. Tidspress, krav på viss struktur och ett begränsat ordantal är faktorer som hela tiden påverkar vårt förhållningssätt gentemot vår studie och dess resultat. Även den handledare vi av skolan blivit tilldelad påverkar på ett eller annat sätt vår arbetsprocess. Det finns många delar som kan påverka hur en studie i slutändan presenteras och det är viktigt att ha det med i tanken vid genomförande av en studie men även vid läsning av andras studier. Däremot är det även denna förförståelse och våra respektive perspektiv som gjort oss intresserade av att genomföra studien från första början.

7.4 Förslag på vidare forskning

Vi finner det utifrån de frågor som väckts och som behandlats under resultatdiskussionen intressant och viktigt med vidare forskning på området för att det genom omfattande forskningsresultat kan bli mer slagkraftigt att lyfta på politisk nivå. Förslag på vidare forskning kan vara att undersöka hur skolans ledning i form av rektorer och elevhälsochefer förhåller sig till, och samverkar med, varandra och sina anställda. Det vore även intressant att veta mer om hur de förhåller sig till de resultat som tidigare forskning visar på verksamhetsnivå i förhållande till de krav som den politiska nivån ställer på dem som ledning. Något annat som vi finner viktigt är att det ges fortsatt och utökat stöd och uppmärksamhet till forskning och utveckling av interprofessionellt lärande under utbildning. Det är viktigt att teori och praktik går mer hand i hand och att studenter får bästa möjliga förutsättningar för att möta verkligheten såsom den ser ut och inte bara utifrån teori. Slutligen vore det av intresse att ur ett politiskt perspektiv få djupare förståelse för hur de resonerar kring och förhåller sig till skolan, elevhälsofrågor och tidigare utredningar och forskningsresultat på området.

Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Akademikerförbundet SSR (2016). *Novus: kartläggning skolkuratorer*. Från <https://akademssr.se/dokument/2016-01-04-novusundersokning-skolkuratorer>
- Antonovsky, A. (1987). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Backlund, Å. (2007). *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*. Doktorsavhandling, Stockholm universitet, Institutionen för socialt arbete. Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:196991/FULLTEXT01.pdf>
- Backlund, Å. & Elvhage, G. (2017). Samverkan kring barn som riskerar att fara illa – dilemman och möjligheter i förhållande till anmälningsplikten. I Å. Backlund., S. Högdin. & Y. Spånberger Weitz. (red.), *Skolsocialt arbete: skolan som plats för och del i det sociala arbetet*. Malmö: Gleerups utbildning AB
- Backlund, Å., Högdin, S. & Weitz, Y.S. (red.) (2017). *Skolsocialt arbete: skolan som plats för och del i det sociala arbetet*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Brante, T. (2009). Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I L. Maria (Red.), *Vetenskap för profession* (s.15-34). Högskolan i Borås.
- D-Wester, Y. (2017). Skolsocial utredning. I J. Milerad och C. Lindgren (red.). *Evidensbaserad elevhälsa*. Lund: Studentlitteratur.
- Einarsson, C. (2011). *Ett ärende blir till: föreställningar om hur problem hanteras inom elevhälsan*. Linköpings Universitet. Institutionen för beteendevetenskap och lärande. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:765596/FULLTEXT01.pdf>

Eriksson, M. & Winroth, J. (2015). Hälsa och hälsofrämjande. I M, Eriksson (red.), *Salutogenes: Om hälsans ursprung från forskning till praktisk tillämpning* (s.1-14). Stockholm: Liber

Eriksson, U-B., & Beckman, L. (2017). Samverkan för barns bästa: Gemensamma utbildningsdagar vid Karlstads universitet om samverkan för utsatta barn för socionom-, grundlära- och förskollärostudenterna. *Socialmedicinsk tidskrift* 3(2017). Från <http://www.socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/article/view/1669/1518>

Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015) Intervjuer. I G, Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Guvå, G. (2009). *Professionellas föreställningar om elevhälsans retorik och praktik*. (FOG-Rapport, nr 65). Linköpings universitet: Institutionen för beteendevetenskap och lärande. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:765543/FULLTEXT01.pdf>

Guvå, G. (2010). *Och de tre skola bliva ett. Om elevhälsans tre spår*. (FOG-Rapport, nr 67). Linköpings universitet: Institutionen för beteendevetenskap och lärande. Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:765565/FULLTEXT01.pdf>

Guvå, G (2013). *Elevhälsoteamsmötet som interprofessionell mötesarena*. Karolinska institutet. Institutionen för Neurobiologi, Vårdvetenskap och Samhälle. Från http://cefam.se/media/com_cefam/papers/371-1367482784-Delrapport%202%20april%202013.pdf

Hylander, I. (2011). *SAMVERKAN - Professionellas föreställningar på elevhälsoarenan*. (Fog-Rapport, nr 69). Linköpings universitet: Institutionen för beteendevetenskap och lärande. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:765577/FULLTEXT01.pdf>

Hylander, I. & Guvå, G. (2017). *Elevhälsa som främjar lärande - om professionellt samarbete i retorik och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Isaksson, C. (2016). *Den kritiska gästen: en professionsstudie om skolkuratorer*. Doktorsavhandling, Umeå Universitet, Institutionen för socialt arbete Umeå. Från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A917362&dswid=5983>

Isaksson, C. & Larsson, A. (2017). Jurisdiction in school social workers' and teachers' work for pupils' well-being. *Education inquiry*, 8(3), 246–261. doi:10.1080/20004508.2017.1318028. Från <https://doi.org/10.1080/20004508.2017.1318028>

Jakobsson, I-L. & Lundgren, M. (2013). *Samverkan kring barn och unga i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Natur och Kultur.

Josefsson, B. (2007). *Strategi för samverkan kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Myndigheten för skolutveckling.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lam, S. K.-Y. (2005). An Interdisciplinary Course to Prepare School Professionals to Collaborate with Families of Exceptional Children. *Multicultural Education*, 13(2), 38–42. Från <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=shib&db=eric&AN=EJ759626&lang=sv&site=eds-live&custid=s3912055>

Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Morén, S., Perlinski, M & Blom, B. (2015). *En domänteori för organisering av socialt arbete i offentlig sektor*. Från <https://journals.lub.lu.se/svt/article/view/15970>

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen – För kunskap valfrihet och trygghet*. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/den-nya-skollagen--for-kunskap-valfrihet-och_GX03165

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I G, Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Rädda barnen (2015). *Hur mår elevhälsan? Röster från barn och professionella - ett underlag för diskussion*. Stockholm: Rädda barnen. Från <https://www.psykologforbundet.se/globalassets/yrkesforeningar/psifos/nyheter/2015/radda-barnen---hur-mar-elevhalsan.pdf>

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolinspektionen (2015). *Elevhälsa: Elevers behov och skolans insatser*. Stockholm: Skolinspektionen. Från <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/elevhalsa/>

Socialstyrelsen. (2010). *Social rapport*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-3-11>

Socialstyrelsen & Skolverket. (2016). *Vägledning för elevhälsan*. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <https://www.socialstyrelsen.se/publikationer2016/2016-11-4>

Sohlberg, P. & Sohlberg, B. (2013). *Kunskapens former: vetenskapsteori och forskningsmetod*. Stockholm: Liber

SOU 2000:19. *Från dubbla spår till elevhälsa – i en skola som främjar lust att lära, hälsa och utveckling*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från <https://www.regeringen.se/49b720/contentassets/17af10b2a3aa44f9ac54ab19e0096b16/sou-200019-fran-dubbla-spar-till-elevhalsa>

SOU 2017:35. *Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2017/04/sou-201735/>

Svensson, K., Johnsson, E. & Laanemets, L. (2008). *Handlingsutrymme: Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur & kultur.

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G, Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber

Thornberg, R. (2008). *Multi-professional Prereferral and School-Based Health-Care Teams: A Research Review*. (FOG-rapport nr 62). Linköpings universitet. Institutionen för beteendevetenskap. Från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A263615&dswid=5983>

Thylefors, I. (2016). *Chef- och ledarskap inom välfärdssektorn*. Stockholm: Natur & kultur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1. Brev till rektorerna

Hej

Vi är två socionomstudenter på Högskolan i Gävle som just nu skriver ett examensarbete där syftet är att undersöka upplevelsen av samverkan mellan lärare och skolkuratorer i grundskolan. Vi har valt att kontakta samtliga rektorer för grundskolor inom Gävle kommun. Vår förhoppning är att kunna genomföra sex stycken intervjuer på tre olika skolor, med önskan att kunna intervjua en lärare samt skolkurator från varje skola. Intervjuerna sker med fördel någon gång under vecka 15-17, 2019. Låter detta genomförbart på din skola/skolor så har vi bifogat ett informationsbrev för dig att vidarebefordra till kurator samt lärare som du tror har möjlighet att medverka. Då studien innefattar frågor kring utbildning ser vi som förutsättning för studiens syfte att kuratorn är utbildad socionom och läraren legitimerad lärare. Hoppas att detta låter intressant, och har du några frågor så hör av dig till oss.

Med vänliga hälsningar

Rakel Bylund

E-post:

Sara Löfstrand

E-post:

Bilaga 2. Informationsbrev

Till dig som arbetar som skolkurator/lärare i grundskolan

- Information och förfrågan om deltagande i intervjustudie

Skolan är en sådan arena där förutsättningar finns för tidig upptäckt av riskfaktorer samt möjlighet till tidiga interventioner för att förebygga social problematik. I skolan arbetar många olika yrkesgrupper som tillsammans arbetar för elevernas lärande och hälsa. I tidigare forskning som vi tagit del av framstår samverkan mellan lärare och elevhälsa som betydelsefullt för en välfungerande skolgång för alla elever.

Därför vill vi genomföra en intervjustudie där vi vill ta del av lärares respektive skolkuratorers upplevelser av samverkan samt förutsättningar för denna. Vår önskan är att genom enskilda intervjuer med lärare och kurator från samma skola få en inblick i hur samverkan mellan professionerna kan se ut. Intervjuerna beräknas ta cirka 60 minuter och kan genomföras på av dig önskad plats, med fördel någon gång under vecka 15-17, 2019. Förfrågan har skickats till samtliga rektorer för grundskolorna i Gävle kommun som sedan fått tagit ställning till om detta brev skall vidarebefordras till er. Härmed tillfrågas du om deltagande i vår intervjustudie.

Det är självklart helt frivilligt att delta i studien och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan. Intervjun kommer vid ditt godkännande att spelas in och inspelningen kommer hanteras på ett konfidentiellt sätt samt förvaras så att endast vi författare kommer kunna ta del av den. Materialet kommer enbart användas för denna studies syfte och namn på deltagare samt skola kommer att avidentifieras.

Vi heter Rakel Bylund och Sara Löfstrand och läser tredje året på socionomprogrammet på Högskolan i Gävle. Denna intervjustudie är en del i vårt examensarbete.

Låter detta intressant eller har du några frågor så hör av dig.

Gävle 2019-04-XX

Studerande:

Rakel Bylund

Sara Löfstrand

Handledare:

Lotta Berg Eklundh

Bilaga 3. Intervjuguide

Bakgrundsfaktorer

Vill du berätta kort om dig själv? Ålder?

Berätta kort om din yrkesbakgrund?

När utbildade du dig? vart? Och till vad?

Yrkesverksamma år? Totalt samt på den nuvarande arbetsplatsen?

Arbetsplats och yrkesroll

Vad har du för tankar kring skolans uppdrag att uppfylla både hälsomål och kunskapsmål för eleverna?

Kan du berätta vad ditt uppdrag som lärare/kurator innebär?

Hur är elevhälsan uppbyggd på din arbetsplats?

Hur skulle du beskriva elevhälsans uppdrag? Lärare: vilket ansvar har ni som lärare i det uppdraget?

Vilka yrkeskategorier finns på arbetsplatsen som arbetar med socialt arbete i skolan?

Elevhälsan ska enligt lagen arbeta förebyggande och hälsofrämjande, vad innebär detta för dig? Hur upplever du att ni i dagsläget arbetar utefter det?

Syn på samverkan

Vad innebär samverkan för dig?

Hur samverkar du med lärare/kurator?

Vilka praktiska exempel kan du ge på hur samverkan fungerar på din arbetsplats?

Hur tycker du att denna samverkan fungerar på din arbetsplats?

Vilka för-, respektive nackdelar ser du med samverkan mellan professionerna?

Hur upplever du de förväntningar som finns på din egen samt på varandras yrkesroller?

Hur skulle du beskriva graden av samsyn kring kunskapsmål respektive hälsomål som finns på din arbetsplats?

Hur upplever du samsynen professionerna emellan på exempelvis innebörden av samverkan, elevhälsa och elevers problembilder?

Förutsättningar för samverkan

Vilka förutsättningar för samverkan inom skolan tycker du att det ges er som yrkesverksamma av arbetsgivaren?

Vem/vilka tycker du bär det huvudsakliga ansvaret för att rätt förutsättningar för samverkan finns och tillvaratas?

Upplever du att din (yrkes)utbildning berörde samverkan i kommande arbetsliv och gav en ökad förståelse för lärare/socionomprofessionen?

Vad tänker du är det viktigaste faktorerna för att samverkan skall fungera på ett bra sätt?

Vad på din nuvarande arbetsplats är det som fungerar bra i samverkansarbetet samt vad fungerar mindre bra/saknas?

Utveckling av samverkan

Finns det områden du tycker skulle behöva utvecklas för att främja samverkan? Vilka?

På vilket sätt?

Om du tänker tillbaka på din utbildning, skulle denna på något sätt kunna utvecklas för att främja samverkan och förståelse mellan professioner?

Har du några tankar, idéer, förslag på hur samverkan skulle kunna främjas?

Vad skulle du själv kunna göra för att utveckla samverkan på din arbetsplats?

Avslutningsfrågor

Är det något särskilt som du tänker på och skulle vilja berätta om som vi inte har berört än?